

Зміст

Зміст

1. Довідкові відомості про похід

- 1.1. Графік походу (пройдений)
- 1.2. Запасний варіант маршруту
- 1.3. Визначні перешкоди маршруту
- 1.4. Список групи

2. Особливості маршруту

- 2.1. Загальна ідея та організація походу
- 2.2. Коротка інформація про район подорожі
- 2.3. Аварійні виходи з маршруту та взаємозв'язок з рятувальниками
- 2.4. Території обмеженого доступу
- 2.5. Варіанти під'їзду та від'їзду

3. Графік проходження маршруту та висотний графік

4. Технічний опис маршруту

5. Підсумки походу

6. Висновки та рекомендації по проходженню маршруту

- 6.1. Рекомендації щодо планування та проходження походу
- 6.2. Забезпечення безпеки на маршруті
- 6.3. Рекомендації щодо спорядження

7. Додатки

- 7.1. Розклад руху транспорту
- 7.2. Деякі корисні номери телефонів
- 7.3. Кошторис витрат (серпень 2013р.)
- 7.4. Склад групової аптечки
- 7.5. Список спорядження та його вагові характеристики
- 7.6. Список джерел інформації
- 7.7. Розкладка продуктів в програмі XL (CD-диск)

Картографічні матеріали в електронному вигляді (CD-диск)

- а) карта масштабу 1:100 000 (район Приельбрусья)
- б) карта масштабу 1:50000 (район Приельбрусья)
- в) карта – хребтовка (район Приельбрусья)

Слайд-фільм про похід (CD-диск)

1. Довідкові відомості про похід

Вид туризму	Категорія складності	Довжина маршруту	Перевали	Кількість ходових днів	Термін проведення
гірський	друга	115 км	1 – 1А 3 – 1Б	13, з них 1 півднівка 1 запасний день, 2 дні акліматизація	29.07-10.08
Максимальна висота – 3800м (Північний притулок Ельбрусу)					
Сумарний набір висоти: 5830м					
Сумарна втрата висоти: 5830м					
Середня висота ночівель: 2970м (7 ночівель на висоті понад 3200м)					
Максимальна ночівля – 3800м (Північний притулок Ельбрусу)					

Нитка маршруту: с.Верхній Баксан – долина р.Адирсу – пер.Койавганауш (1Б фактично) – долина р.Адилсу – с.Ельбрус – долина р.Ірикчат – пер.Ірикчат (1Б) - льодовик Джикаугенкез – льодовик Бірджаличиран – льодовик Мікельчиран – «Північний притулок Ельбрусу» – урочище Бірджаль (кам'яні гриби) – льодовик Джикаугенкез – пер.Балик (1Б) – пер.Силтран (1А) – оз.Силтран – с.Верхній Баксан

1.1. Графік походу (пройдений)

Дата	День	Ділянка маршруту	Км
29.07	1	с.Верхній Баксан – долина р.Адирсу	4
30.07	2	долина р.Адирсу –вище а/т «Новий Джайлик»	7
31.07	3	пер.Койавганауш – верхні ночівлі	8
01.08	4	долина р.Адилсу –до а/т «Адилсу»	15
02.08	5	Півднівка. Долина р.Ірикчат до межі лісу.	8
03.08	6	долина р.Ірикчат до льодовика Ірикчат	9
04.08	7	перевал Ірикчат – морена на пд. від піка Калицького	8
05.08	8	траверс північних схилів Ельбрусу (льодовики) по висоті 3500-3600м до Північного притулку	10
06.08	9	Запасний день. Скелі Ленца (радіальний вихід)	-
07.08	10	траверс північних схилів Ельбрусу (лавові поля) по висоті 3000-3100м до л. Джикаугенкез	12
08.08	11	л.Джикаугенкез – перевал Балик – долина р.Субаши	12
09.08	12	перевал Силтран – озеро Силтран	12
10.08	13	спуск в с.Верхній Баксан	10
ВСЬОГО:			115 км

1.2. Запасний варіант

Дата	День	Ділянка маршруту	Км
08.08	11	спуск в долину р.Киртик	12
09.08	12	спуск в с.Верхній Баксан	13
ВСЬОГО:			118 км

1.3. Визначні перешкоди маршруту*

* складність та способи долаття перешкод визначались погодними умовами літа 2013 року (холодне снігове літо, температура повітря на початку серпня на висоті Верхнього Баксану +2+5°, опади у вигляді снігу на висоті від 2500м р.м., сніговий покрив на схилах та перевалах вище 3400м зберігся з зими).

Вид перешкоди	Категорія складності	Характеристика перешкоди	Проходження (фактичне)
перевал Койавганауш	фактично 1Б	З'єднує долини річок Адирсу і Адилсу ВИСОТА: 3672 м ХАРАКТЕР: сн.- осипний Снігові та осипні схили стрімкістю від 20° до 45°. Зі сторони р.Адирсу під перевалом періодична небезпека обвалу каміння з південно-східних скель. Зі сторони р.Адирсу - ділянки льоду з тріщинами на схилах, покритих снігом. На перевальній точці – сніговий карниз.	Самостраховка трекінговими палицями або льодорубом; при спуску в долину р.Адилсу - навішування перил (3х40м). На спуску неможливо було йти класичним шляхом (згідно опису), так як постійна небезпека в кулуарі - обвал каміння з південно-східних та південно-західних скель г.Койавганбаші.
перевал Ірикчат	1Б	З'єднує долину р.Ірикчат і льодовик Джикаугенкез ВИСОТА: 3667м ХАРАКТЕР: сн.-льодовий (Пн-Зх), осипний (Пд-Сх) Снігові та осипні схили стрімкістю 20°- 30°- 35°, північно-західний схил - льодовик з ділянками прихованих тріщин посередині схилу.	Самостраховка трекінговими палицями або льодорубом; спуск в кішках з використанням одночасної страховки мотузкою (зв'язки) на випадок прихованих тріщин.
перевал Балик	1Б	З'єднує льодовик Джикаугенкез і долину р.Субаши ВИСОТА: 3572м ХАРАКТЕР: сн. - осипний Осипний зах. схил стрімкістю 35°-45°, осипний східний схил стрімкістю до 30°.	Рух по відкритому льодовику, дрібних осипищах. Самостраховка трекінговими палицями або льодорубом.
перевал Силтран	1А	З'єднує долини річок Субаши, Мкяра і долину р.Силтрансу ВИСОТА: 3441м ХАРАКТЕР: осипний Прості осипні схили стрімкістю до 30°.	Рух по стежці, по осипищах. Найпростіша індивідуальна техніка пересування.

1.4. Склад групи

	ПІБ	рік народж.	досвід	адреса
	Загоруйко Юрій Михайлович керівник		4к.с. - Г, У; 3к.с. - Г, К; 3 сходження на Ельбрус	
	Слівіна Алла Олександрівна Завгосп по харчуванню		1к.с. – Г, К, 1к.с. – Г, У, 2 сходження на Ельбрус	
	Коваль Назар Зіновійович фотограф		ПВД, семінар БР 2011-2013рр.; 1Б перешкода (г.Говерла - г.Петрос взимку)	
	Івасюнько Майя Юріївна медсестра		1 к.с. - Г, У семінар БР 2013р., 1Б перешкода (г.Говерла - г.Петрос взимку)	
	Поліщук Андрій Миколайович завгосп по спорядженню		1 к.с. - Г, У; семінар БР 2013рр. 1Б перешкода (г.Говерла - г.Петрос взимку)	
	Рибачок Олександр Вікторович реммайстер		1 к.с. – Г, У; семінар БР 2011- 2013рр. 1Б перешкода (г.Говерла - г.Петрос взимку) 1 сходження на Ельбрус	

Похід проведено Хмельницькою обласною федерацією спортивного туризму.
Похід розглянутий Хмельницькою обласною МКК, шифр 122-00-20330000

2. Особливості маршруту

2.1. Загальна ідея та організація походу

Похід був організований як акліматизаційний для сходження на г.Ельбрус з північного боку (для бажаючих) та як підготовка до гірського походу III к.скл в Грузії, або Турції.

Маршрут складався з двох закільцьованих ділянок:

1. с.Верхній Баксан – пер.Койавганауш (1Б факт.) – с.Ельбрус (4 дні)
2. с.Ельбрус – пер.Ірикчат (1Б) – північні схили Ельбрусу – пер.Балик (1Б) – пер.Силтран (1А) – с.Верхній Баксан (9 днів)

Маршрут проходив через с.Ельбрус, що дозволило організувати закидку на другу ділянку маршруту. Внаслідок цього рюкзаки на початку першої (акліматизаційної) ділянки мали вагу у чоловіків до 23кг, у жінок – 18кг, на початку другої ділянки – 27кг та 21кг, відповідно.

Перші два дні планувались як акліматизаційні з невеликим кілометражем і поступовим набором висоти. Крім того враховувалось, що якщо не вдасться швидко отримати дозвіл у прикордонників в Нальчику і зробити закидку, то перший день може стати не ходовим. У цьому випадку відстань до альпбази «Новий Джайлик» (ПСП «Уллу - Тау») можна буде легко пройти і за один повний ходовий день.

При плануванні маршруту була закладена напівднівка і один запасний день, який міг бути використаний для сходження на г.Ельбрус або на випадок поганої погоди. Невеликі денні переходи, заплановані на останні дні походу, також легко могли бути скореговані в сторону збільшення денного кілометражу для того, щоб виділити ще один вільний день (для сходження на Ельбрус).

2.2. Коротка інформація про район подорожі

Район Приельбрусся (Центральний Кавказ) – один з найпопулярніших районів серед гірських туристів. Розвинена сітка доріг, зручність добирання, відносна близькість медичних та рятувальних пунктів роблять цей район доволі безпечним, а складна структура притоків р.Баксан і відрогів г.Ельбрус дозволяє прокладати маршрути різної категорії складності.

Район подорожі розташований у межах Тирніяузького району Кабардино-Балкарської республіки Російської Федерації. Основна частина маршруту проходить на висоті 3200 – 3600м в зоні високогір'я. Найвищою точкою подорожі є Північний притулок Ельбрусу (3800м р.м.).

В туристському плані район достатньо вивчений і описаний. Зустрічається чимало туристичних груп (крім зони льодовиків та зони лавових полів північного схилу Ельбрусу), причому більшість – з України.

Проблеми з місцевим населенням для груп з України практично відсутні.

Для високогірної зони Кавказу (район Приельбрусся) характерні вітри західного напрямку. Кількість опадів на західній частині гірської системи (2500мм) майже вдвоє перевищує кількість на сході (1500мм). Навітряні схили отримують більше вологи, чим підвітряні. Це слід враховувати під час негоди.

Як правило, схили східної і південної експозиції скельні й осипні, що робить їх небезпечними в плані каменепадів. Причому на східних схилах схід камінців починається з першими променями сонця. Необхідно враховувати, що складність більшості перевалів сильно залежить від сніжно-льодової обстановки.

Для того, щоб оцінити можливу небезпеку на перевалі, необхідно вивчити декілька описів його проходження в різні роки.

Снігова лінія проходить по висоті близько 3500м, льодовики стікають приблизно до висоти 3000м.

Льодовики живлять основні річки району – Адирсу, Адилсу, Ірикчат, Субаши (басейн Баксану). Мінімальний рівень води в річках - взимку, максимальний рівень - в липні та серпні. Вода в льодовикових річках брудна, для вживання майже непридатна. Швидкість течії 4-8 м/с.

Погода дуже нестійка. Сонячний ранок, як правило, до 14 годин змінюється на хмарність, з дощем або снігом. Щоденні дощі характерні в другій половині дня на висоті до 3000 – 3500м. Найбільш теплий період – друга половина літа. У високогір'ї (від 3600м) середня температура липня знижується до +4°C, на висоті близько 4200м – до -0,5°C.

Сніжно-льодова обстановка сильно міняється в різні роки і в залежності від пори року.

Для району подорожі (середня висота 3200 м р.м.) характерно:

- температура кипіння води - 90°
- залежність температури від перепаду висоти - 1°C кожні 200м висоти
- атмосферний тиск – 500мм рт.ст. при нормі 760мм рт.ст.
- вміст кисню в повітрі – 14% при нормі 21% на висоті рівня моря

2.3. Аварійні виходи з маршруту та взаємозв'язок з рятувальниками

Аварійні виходи:

Варіанти аварійного виходу можливі з будь-якої частини маршруту (не більш 1 – 2 діб в швидкому темпі) до Баксанського шосе або через урочище Джилису.

- з північних схилів Ельбрусу – спуск в урочище Джилису
- з долини р.Субаши – спуск в с.Верхній Баксан вздовж р.Киртик

Можливість отримання медичної допомоги:

Єдина в районі міська лікарня знаходиться в Тирнаузі.

В долинах річок Адирсу і Адилсу є декілька альптаборів з автотранспортом.

Допомогу можна отримати на плато Ірахиксирт, де розташований літній табір МНС Росії, у відпочиваючих в урочищі Джилису, звідки приватним транспортом можна дістатись до лікарні.

Неподалік злиття річок Ірик та Ірикчат є кош, де тримають коней.

Мобільний зв'язок:

Мобільний зв'язок тут – рідкість. Зв'язок є в Баксанській ущелині і на 2-3км вглиб ущелин Адирсу, Адилсу, Ірикчат, Силтрансу, на Північному притулку і місцями на північних схилах Ельбрусу. Найпоширеніший оператор в регіоні - «Мегафон». SIM-карту можна купити (ми брали в пункті поповнення рахунків на мобільні телефони на автовокзалі в Нальчику), але тільки по паспорту (українському в тому числі).

Взаємозв'язок з рятувальними службами району:

Район обслуговується пошуково-рятувальними загонами Нальчика та Терсколу.

Отримати консультацію по маршруту та встати на облік можна:

- ПРЗ «Шхельда» (86638)7-11-48 – долина р.Адилсу
- ПРП «Уллу - Тау» - долина р.Адирсу напроти пам'ятнику альпіністам.
- Ельбруська територіальна ПРС: 361605, КБР, с.Терскол
Тел. 8-107- (86638) 7-14-89, 7-13-10
Начальник Борис Османович Тилов
Тел. дом. 8-107- (86638) 7-12-32

Для проходження перевалу Койавганауш ми вставали на облік в ПРП «Уллу-Тау». Після проходження перевалу знялись з обліку в ПРЗ «Шхельда», працівники якого передзвонили в ПРС Терскола і по телефону зареєстрували подальше пересування нашої групи. По закінченні маршруту знімалися з обліку в Терсколі також по телефону.

2.4. Території обмеженого доступу

Для проведення походів поблизу Головного Кавказького хребта необхідно оформити перепустку у прикордонну зону. Перепустки потрібні при відвідуванні долин річок Уллукам, Донгуз-Орун, Юсеньгі, Адилсу, Шхельда, Адирсу.

Вхід в долину р.Адирсу (в 1,5км від Верхнього Баксану) і вхід в долину р.Адилсу (2км від с.Ельбрус) перекриті шлагбаумом. Тут проводиться паспортний контроль і перевірка наявності перепусток в прикордонну зону.

Заяву на оформлення перепусток можна подати по факсу, звичайній пошті, електронній пошті або особисто, для іноземних громадян - за 60 днів до походу.

Інформація по перепустках на сайтах:

<http://www.fsb.ru/fsb/gosuslugi/detail.htm%21id%3D48%40fsbService%26agrp%3D10436604.html>,
http://www.gosuslugi.ru/pgu/service/10002709846_.html#_deion

Перепустки можна отримати тільки особисто в погрануправлінні ФСБ Росії по КБР: м.Нальчик, вул.Кабардинська, 192 в/ч № 2013 (з 10.00 до 17.00 крім суботи та неділі; перерва с 13.00 до 15.00), телефон (8662)914356

Є декілька фірм (телефони є в інтернеті), які можуть допомогти оформити пропуски за певну плату і навіть привезти їх до поїзда. Ми їх послугами не скористались.

2.5. Варіанти під'їзду та від'їзду

Найпопулярніший шлях – поїзд «Київ-Кисловодськ» (ходить по парних днях: відправляється о 23.59, прибуває в П'ятигорськ о 4.50).

З П'ятигорська (автовокзал, залізничний вокзал) до Нальчика щогодини ходять рейсові автобуси та приватні маршрутки.

З автовокзалу № 1 Нальчика ходять автобуси «Нальчик – Терскол» (11.00, 12.00, 13.00), крім того на території автовокзалу постійно стоять приватні мікроавтобуси і регулярно возять до «куда надо» по мірі заповнення. ПОРАДА: за ціну потрібно торгуватись. До Верхнього Баксану їхати 2 години.

Зворотній виїзд: поїзд «Кисловодськ – Київ» ходить по парних днях (відправляється з П'ятигорська о 12.45, прибуває в Київ о 16.10). До П'ятигорська добирались замовленням транспортом (див. «Додатки»).

3. Графік проходження маршруту

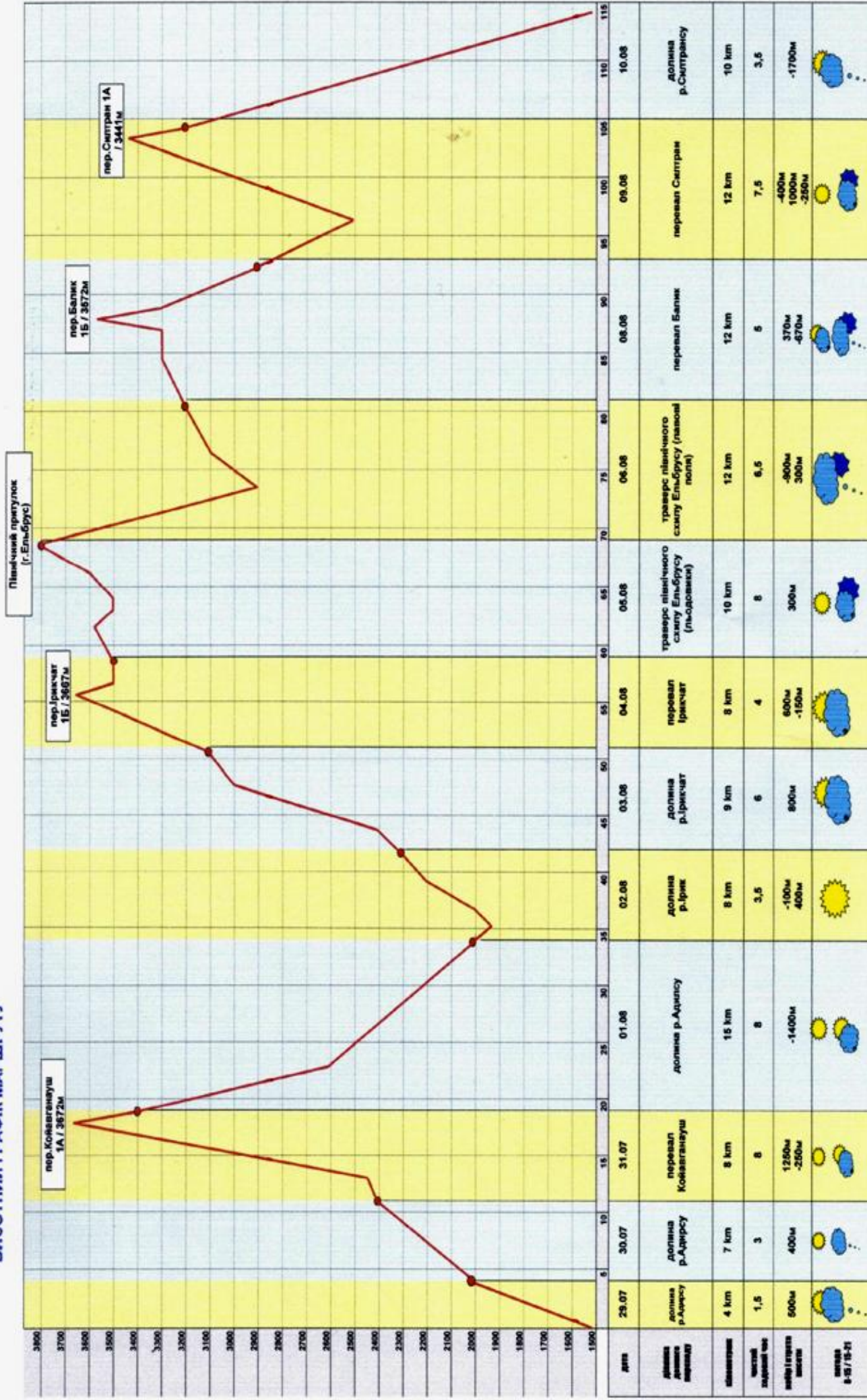
Дні	Дата	Ділянка маршруту	кілометраж	Чистий ходовий час; Перепад висот	Метео умови	Характеристика шляху та місця ночівлі	Примітка
1	29.07	АКЛІМАТИЗАЦІЯ. с.Верхній Баксан – долина р.Адирсу					
		с. Верхній Баксан – долина р. Адирсу	4	1,5 +500	часом дощ	Ґрунтова дорога вздовж р.Адирсу (зона соснового лісу), є обладнані туристські стоянки.	Ф.1 Ф.2
		Всього за день:	4	+500		Ночівля в лісовій зоні на висоті 2000м	Ф.3
2	30.07	АКЛІМАТИЗАЦІЯ. долина р.Адирсу до а/т «Новий Джайлик»					
		МН – а/т «Новий Джайлик»	7	3 +400	часом дощ	Ґрунтова дорога вздовж р.Адирсу (зона соснового лісу), є обладнані туристичні стоянки.	Ф.4 Ф.5
		Всього за день:	7	+400		Ночівля в лісовій зоні на висоті 2400м	Ф.6
3	31.07	перевал Койавганауш (1Б факт., 3672м)					
		МН – початок підйому на перевал	2	40хв. +50	ясно	Ґрунтова дорога вздовж р. Адирсу до межі зони лісу	Ф.7
		підйом на пер. Койавганауш	5	6 +1200	ясно	Стежка трав'янистим схилом. Осипний кулуар 30°. Дрібна осип, вкрита снігом. У верхній частині схилу – сніг. На перевальній точці в цьому році все літо залишався сніговий карниз.	Ф.8 Ф.9 Ф.10 Ф.11 Ф.12 Ф.13
		Спуск у верхній цирк	1	1,5 -250	Мінл. хмарність	Снігово-осипний схил середньої крутизни.	Ф.14 Ф.15 Ф.16
		Всього за день:	8	+1250 -250		Ночівля на кам'янистому майданчику на межі льодовикової зони на висоті 3400м	Ф.17

4	01.08	долина р.Адилсу до а/т «Адилсу»					
		МН – спуск до галявини «Зелений готель»	4	2 -800	ясно	Осипний схил середньої крутизни, правий моренний гребінь льодовика Джанкуат, переправа по камінцях через р.Адилсу зразу під язиком льодовика на лівий берег (орографічно)	Ф.18 Ф.19 Ф.20 Ф.21
		Спуск до а/т «Адилсу»	11	6 -600	похму ро	Стежка, ґрунтова дорога вздовж р.Адилсу в зоні соснового лісу. Останні 4км до с.Ельбрус – шосе.	Ф.22
		Всього за день:	15	-1400		Ночівля в лісовій зоні на висоті 2000м	Ф.23
5	02.08	ПІВДНІВКА. долина р. Ірик до межі лісу					
		с. Ельбрус – міст ч/з р. Ірик	3	40хв. -100	ясно	шосе	
		долина р. Ірик до верхньої межі лісу	5	3 +400	ясно	Крута стежка вздовж р.Ірик лівим берегом каньйону	Ф.24 Ф.25
		Всього за день:	8	-100 +400		Ночівля в лісовій зоні на висоті 2300м	Ф.26
6	03.08	долина р.Ірикчат до льодовика Ірикчат					
		МН – верхів'я р. Ірикчат	9	6	часом дощ	Крута стежка спочатку трав'янистими терасами, з висоти 2900м - осип	Ф.27
		Всього за день:	9	+800		Ночівля на кам'янистому майданчику на межі льодовикової зони на висоті 3100м	Ф.28
7	04.08	перевал Ірикчат (1Б, 3667м)					
		підйом на перевал Ірикчат	5	2,5 +600	мінл. хмарність	Осипний схил середньої крутизни (20-30°-35°)	Ф.29 Ф.30 Ф.31
		Спуск на льодовик Джикаугенкез	1	30хв. -150	мінл. хмарн	Пн-зх. схил - льодовик занесений снігом з ділянками тріщин.	Ф.32 Ф.33 Ф.34
		Рух через льодовик до морени на пд. від п.Калицького	2	1	мінл. хмарність	Відкритий льодовик. Зони тріщин обходяться. Струмки, через які можна перестрибнути.	Ф.35 Ф.36
		Всього за день:	8	+600 -150		Ночівля на кам'янистому майданчику в льодовиковій зоні на висоті 3500м	Ф.37

8	05.08	до «Північного притулку» по висоті 3500-3600м					
		МН – льодовик Бірджаличиран – льодовик Мікельчиран – «Північний притулок»	10	8 +300	мінл. хмарність, часом мокрий сніг	Відкриті льодовики (тріщини обходяться), морени, дрібна та середня осип. Спуски та підйоми на морени льодовиків.	Ф.38 Ф.39 Ф.40 Ф.41 Ф.42 Ф.43 Ф.44
		Всього за день:	10	+300		Ночівля на кам'янистому майданчику в льодовиковій зоні на висоті 3800м	Ф.45
9	06.08	ДНІВКА (запасний день)				Ночівля на кам'янистому майданчику в льодовиковій зоні на висоті 3800м	
10	07.08	«Північний притулок» - льодовик Джикаугенкез по висоті 3000-3100м					
		Північний притулок – урочище Бірджаль – озеро на морені л.Джикаугенкез	12	6,5 -900 +300	Мокрий сніг, дощ, туман	До галявини кам'яних грибів – маркована кам'яниста стежка. Далі - крупна і дрібна осип, уламки скель. Спуски і підйоми на морени.	Ф.46 Ф.47 Ф.48 Ф.49
		Всього за день:	12	-900 +300		Ночівля на кам'янистому майданчику біля озера на висоті 3200м	Ф.50
11	08.08	перевал Балик (1Б, 3572м)					
		МН – л. Джикаугенкез	6	2 +100	ясно	Переправа через льодовикову річку (взаємодопомога) Відкритий льодовик.	Ф.51 Ф.52
		перевал Балик	1	1 +270	ясно	Дрібна осип. Осипний схил середньої крутизни (до 50°).До середини підйому місцями льодовик	Ф.53 Ф.54 Ф.55
		спуск в долину р. Субаши	5	2 -670	мінл. хмарність, мокрий сніг	Середня осип. Кам'яниста стежка. Від закинутих каменоломень – ґрунтова дорога з траверсом схилу.	Ф.56 Ф.57
		Всього за день:	12	+370 -670		Ночівля в луговій зоні на висоті 2900м	Ф.58
12	09.08	перевал Силтран (1А, 3441м)					
		мн – р. Субаши - р. Мукал – р.Мкяра - перевал Силтран	11	7 -400 +1000	ясно	Переправа через Субаши вбід. Переправа через Мкяру по камінцях з взаємодопомогою. Кам'яниста маркована стежка до перевалу. Осип.	Ф.59 Ф.60 Ф.61 Ф.62 Ф.63
		спуск до оз. Силтранкель	1	30хв. -250	сніг	Кам'яниста стежка вздовж струмка	Ф.64
		Всього за день:	12	-400 +1000 -250		Ночівля на кам'янистому майданчику на межі льодовикової зони на висоті 3200м (берег озера)	Ф.65

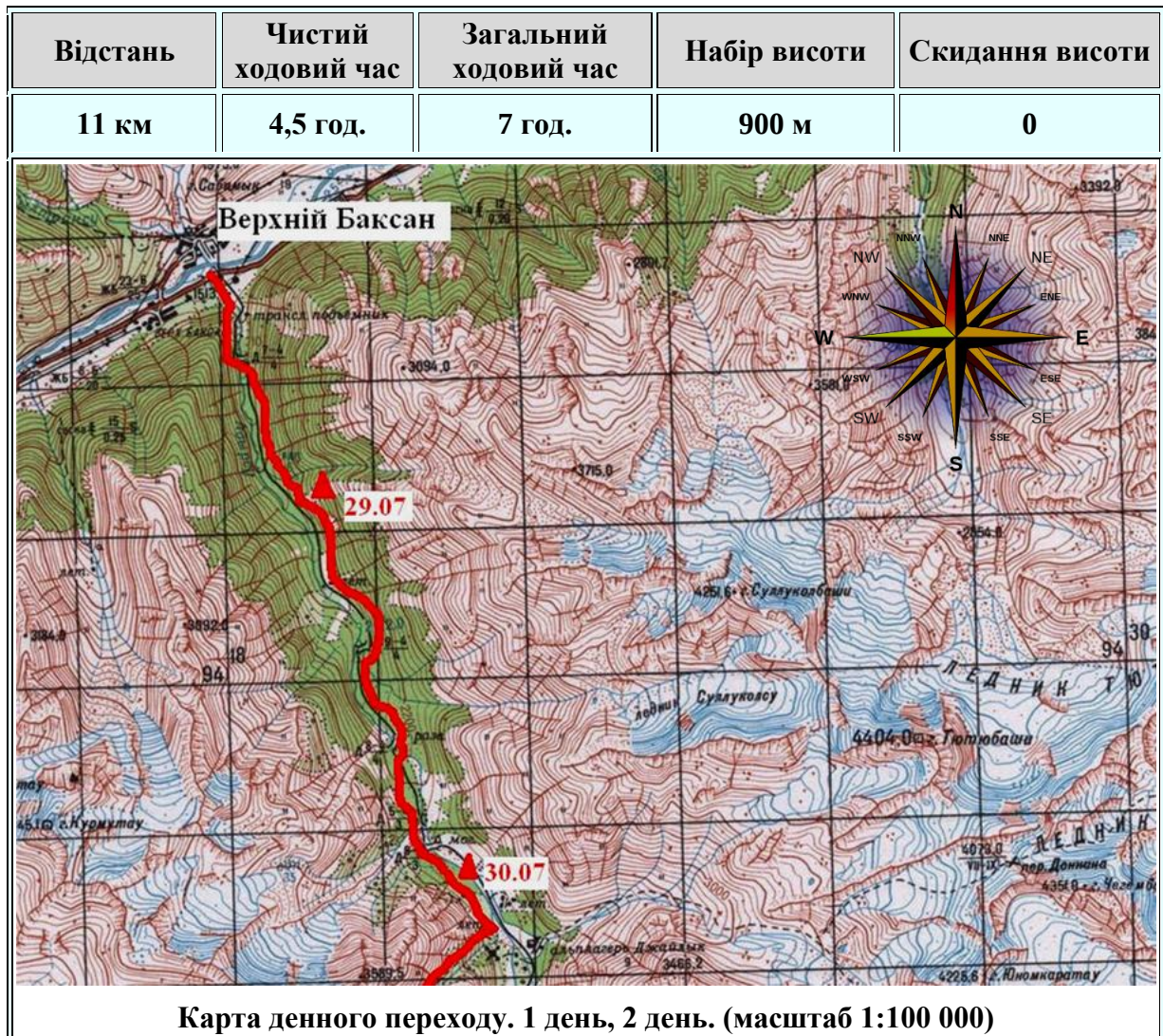
13	10.08	Спуск до с. Верхній Баксан					
		спуск в с.Верхній Баксан	10	3,5 -1700	часом дощ	Кам'яниста маркована стежка; осип Лісова стежка, ґрунтова дорога через ліс	Ф.66 Ф.67
		Всього за день:	10	-1700			

ВИСОТНИЙ ГРАФІК МАРШРУТУ

4. Технічний опис

ДЕНЬ 1, ДЕНЬ 2. 29 липня, 30 липня
с.Верхній Баксан – верхів'я р.Адирсу

29.07

В Нальчику забрали дозвіл в погрануправлінні, купили стартовий пакет «Мегафон», докупили продукти, пальне, сіли на маршрутку до Терсколу. Зранку до обіду йде дощ.

О 14.00 дістались Верхнього Баксану. В знайомих залишаємо речі, які не знадобляться в поході (одежа для зворотного виїзду), продукти на другу частину маршруту, частина пального. Дощ перестав.

О 15.30 виходимо на маршрут. Від автобусної зупинки «Верхній Баксан» на Баксанському шосе в долину р.Адирсу йде асфальтована дорога. (Фото 1)

На початку лісу (праворуч від дороги) є зручна галявина для ночівлі, чиста вода.

Через 20 хвилин руху дістались транспортного підйомника (так званий Докторський перевал). Піднімаємось сходишками на верхній майданчик (60 метрів, 400 сходинок). (Фото 2)

За підйомником починається заросла сосновим лісом всяча долина Адирсу.

В 500 метрах від підйомника розташований КПП прикордонників. «Фейс-контроль» зайняв 30 хвилин.

О 16.50 нас випустили за ґлабаум на правий берег Адирсу і ми попрямували дорогою вздовж річки.

Приблизно через 3км пересікаємо р.Водопадну, у верхів'ї якої знаходяться перевали Водопадний (1Б, 3480м) і Суллукол (1Б, 3600м), і стаємо на ночівлю на безкоштовній обладнаній туристичній стоянці на березі р.Адирсу (є навіс, стіл, місце для вогнища, туалет, ящик для сміття). Дров вистачає, економимо пальне. Починається дощ, трохи вище в горах йде сніг. (Фото 3)

30.07

Вирушаємо о 10.30. Дорога йде далі над річкою. Ліворуч зустрічаються ділянки лісу, поваленого лавинами.

Через годину руху дорога пересікає р.Суллукол. Ще через 1км переходимо на лівий берег Адирсу, праворуч відкривається долина Джаловчат, залишки канатної дороги. За мостом є зручні місця для ночівлі. Починається дощ. (Фото 4)

О 12.10 дістались альптабору «Новий Джайлик». На лівому березі Адирсу – дерев'яні та металеві «будиночки-бочки», в одному з яких розташований пошуково-рятувальний пункт. На правому березі, за мостом – пам'ятник загиблим альпіністам і альптабір. Дорога переходить на правий берег і прямує далі вглиб долини Адирсу до альптабору «Уллутау», лівим берегом в тому ж напрямку йде стежка.

Встали на облік в ПРП (витратили 20 хвилин) і пішли далі лівим берегом Адирсу стежкою в напрямку г.Уллутау. (Фото 5)

О 13.15 – зручна галявина під деревами, є джерельна вода. Дощ посилюється. Вирішили зупинитись тут на ночівлю. (Фото 6).

Ф.1 – початок
маршруту
с.Верхній
Баксан

Ф.2 – долина
р.Адирсу.
Транспортний
підйомник.

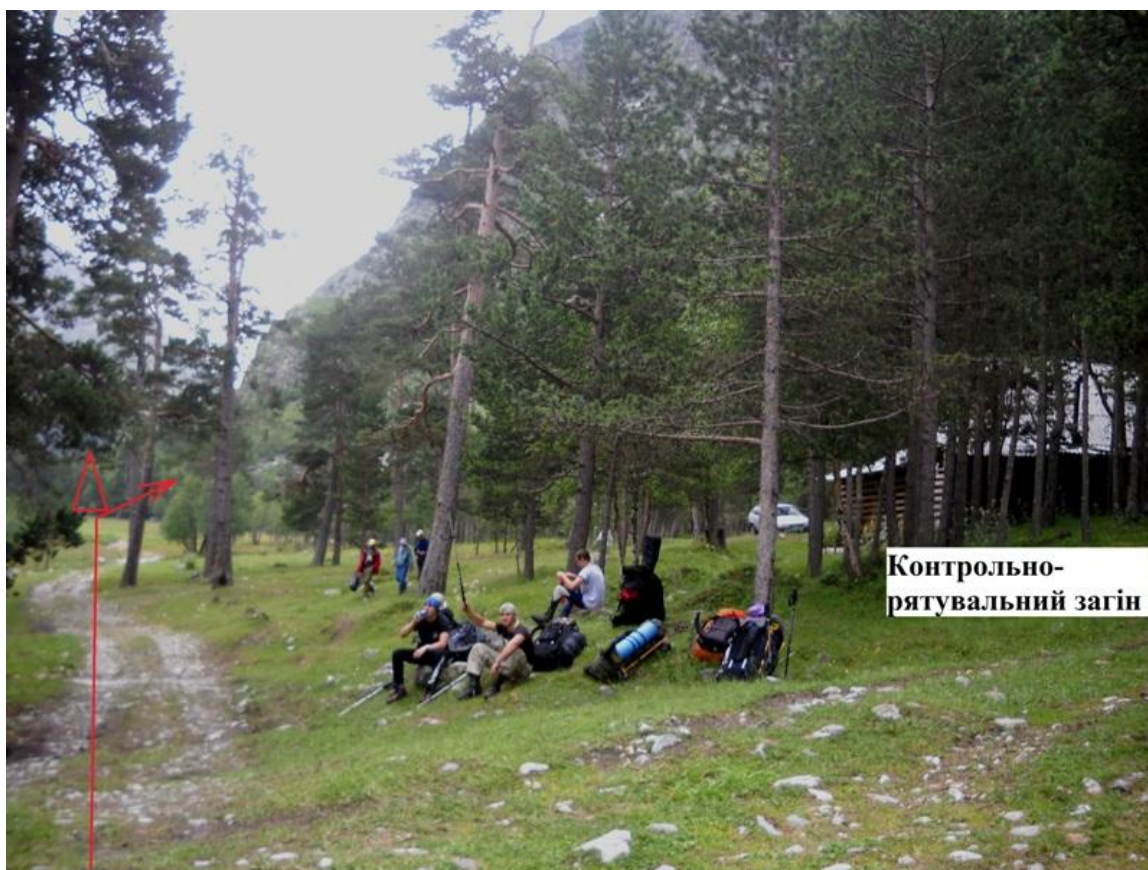

Ф.3 – ночівля на березі р.Адирсу біля обладнаного місця

*Ф.4 – долина
р.Адирсу (перехід на
лівий берег річки).
За мостом прямо-
поруч – долина
Джаловчат.*

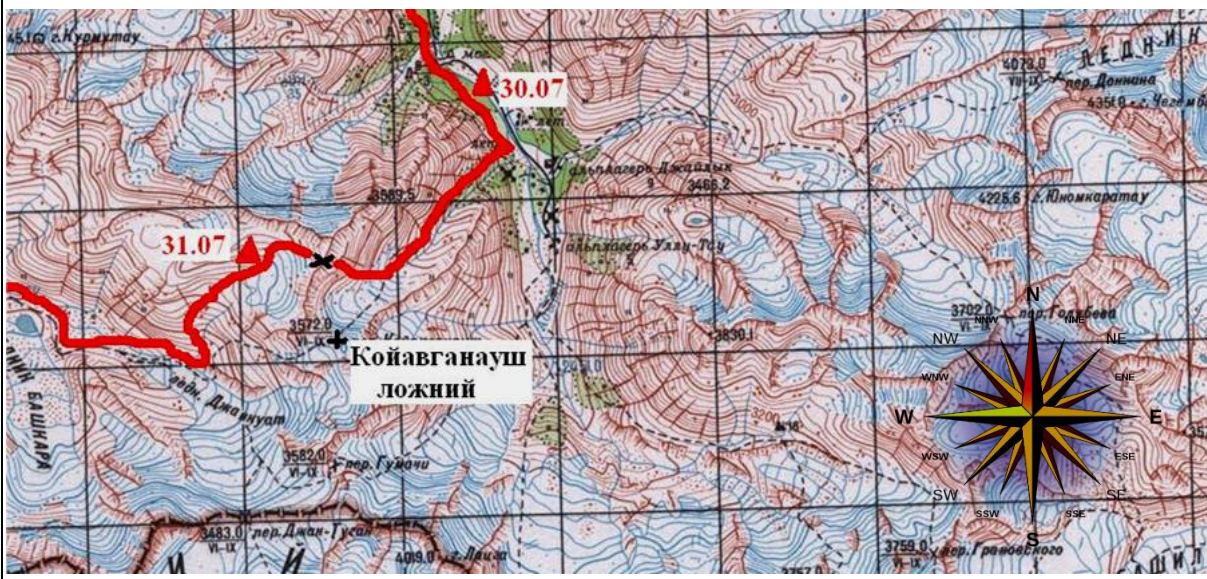
Ф.5 – Пошуково-рятувальний пункт «Уллу-тау»

Ф.6 – ночівля неподалік альптабору «Новий Джайлик»

ДЕНЬ 3. 31 липня перевал Койавганауш (1Б факт., 3672м)

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
8 км	8 год.	11,5 год.	1250 м	250 м

Карта денного переходу. 3 день. (масштаб 1:100 000)

Вийшли о 8.40. Через півгодини руху пройшли повз останній острівець лісу і вийшли до р.Койавган, що стікає з льодовика Койавган. На протилежній стороні р.Адирсу відкривається вхід в ущелину Клумколсу, залишки альптабору «Джайлик», зруйнованого селом. В кінці долини Адирсу - масив г.Уллутау.

Початок підйому на перевал Койавганауш – малопомітна стежка вздовж лівого берега р.Койавган, від початку підйому видно водоспад на р.Койавган. (Фото 7)

О 9.40 починаємо підйом. Стежка піднімається дуже крутим трав'янистим схилом. 10-хвилинний привал робимо через кожні 20 хвилин підйому. Через 4 таких переходи (об 11.45) виходимо у висячу долину на «нижні» ночівлі на траві.

Ще через два переходи і один 30-хвилинний привал, о 13.00, виходимо на верхні ночівлі під моренний гребінь.

Стежка піднімається на крутий гребінь лівобережної морени, пересікає декілька сніжників. (Фото 8)

О 14.00 одягаємо каски і виходимо на льодовик. На наших очах вище по схилу падають декілька великих камінців з інтервалом в декілька хвилин. Обходити зону каменепадку можна або лівіше по льодовику, або під самими скелями. По льодовику йти небезпечно – тріщини, приховані свіжим снігом. Тому зону каменепадку проходимо під скелями Кайавганбаши («мертва зона») біля ранклюдта. Проходження по одному із спостерігачем. (Фото 9).

За скелями знову виходимо на льодовик. Прямо перед нами видно перевал з великим сніговим карнізом – це Койавганауш ложний. Через нього ходять на г.Віатау.

Перевал Койавганауш – правіше. Він знаходиться з лівого боку цирку біля скель Койавганбаши. До перевалу веде широкий сніжно-осипний камененебезпечний кулуар стрімкістю від 35° до 45°. Підйом починається від невеликої чорної скелі на початку кулуару, залишаючи її ліворуч по ходу. (Фото 10, 11)

Підніматись важко: чорна дрібна осип, перемішана з мокрим снігом, їде під ногами. Рухаємось повільно, часто зупиняємось, щоб перевести подих. Схил дуже стрімкий. Протягом всього підйому в кулуарі (1,5 години руху) немає місця, щоб скинути рюкзаки і перепочити на рівному майданчику.

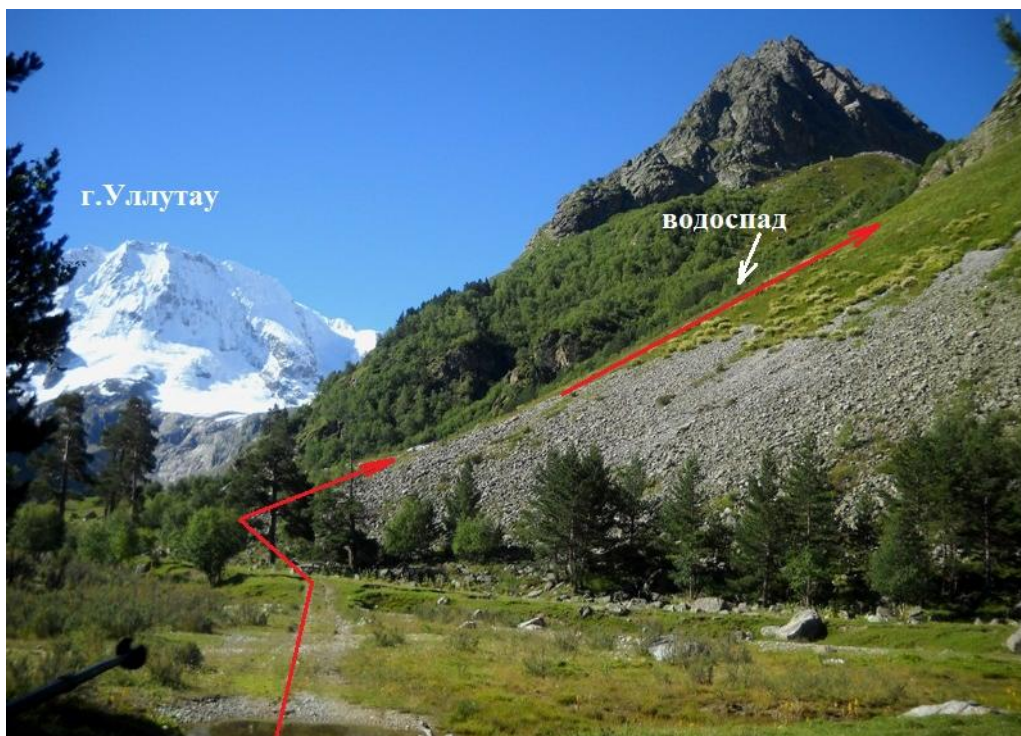
Ближче до сідловини сніговий покрив збільшується, місцями досягає 30см. Робимо сходинки. У самого гребеня перевалу пересікаємо крутий (45°) сніжник і переходимо під скелі Койавганбаши. (Фото 12)

18.00 – вийшли на перевальну точку. Підйом зайняв 8 годин. (Фото 13)

18.15 – починаємо спускатись в сторону р.Адилсу. Крутий осипний схил (45°), дрібна чорна осип вкрита мокрим снігом глибиною до 30-40см. Від скельного поясу вниз кидаємо перила (3 х 40м). На початку спуску залишили гак та петлю. (Фото 14, 15, 16). Останній спускається по подвійних перилах. Перила 2-гою та 3-тєю мотузками кріпимо через льодоруб. Останній спускається на 3 такти. Після 20-ти метрів третьої мотузки після двохметрового горизонтального скельного поясу схил стає більш пологим, сніг глибший.

20.30 – спустились до першого кам'янистого майданчика на правому гребені морени, на краю сніжника. Тут зупинились на ночівлю. (Фото 17)

перевал Койавганаш				
З'єднує:		долини річок Адирсу і Адилсу		
Розташування:		між вершинами Віатау (3820м) і Койавган-баши (3851м)		
Категорія:		1А по опису (фактично 1Б)		
Висота:		3672м		
Орієнтація схилів:		Пн.-Сх. та Пд.-Зх.		
Характер схилів		широкий сніжно-осипний кулуар стрімкістю до 45°, дрібна осип, є зони каменепаду		
Дата і напрямок проходження:		31 липня 2013р. з долини Адирсу в долину Адилсу		
використане спорядження:		мотузки 2 по 40м(10мм),1х60м(6мм),шоломи-6шт., трекінгові палиці,льодоруби, бахіли, скельний гак, 1 петля, 8 карабінів		
Висновки та рекомендації:		Складність перевалу невиправдано занижена. Перевал відповідає категорії 1Б. Не рекомендуємо включати його в маршрути I категорії складності.		
Розрахунок часу:				
ділянка	характер рельєфу	загальний ходовий час	чистий ходовий час	характер руху
підйом до «нижніх» ночівель	трав'янистий схил до 30°	2 год.	1год.20хв.	стежка
підйом до «верхніх» ночівель	кам'янистий схил до 30°	1,5 год.	1 год..	кам'яниста стежка
моренний гребінь (лівий берег)	кам'янистий схил до 40°	1год.	40 хв.	кам'яниста стежка, середня осип
зона каменепаду	льодовик 15-20°	1год.	40 хв.	самостраховка трекінговими палицями або льодорубом
перевальний зліт	широкий сніжно-осипний кулуар до 45°	2,5 год.	2 год.	самостраховка трекінговими палицями або льодорубом
спуск в цирк	сніжно-осипний схил 45°, льодовик	2 год.	1,5 год.	навішування перил (3х40м)
спуск до морени л.Джанкуат	кам'янистий схил 25-30°	1 год. 20хв.	1 год.	кам'яниста стежка, середня осип

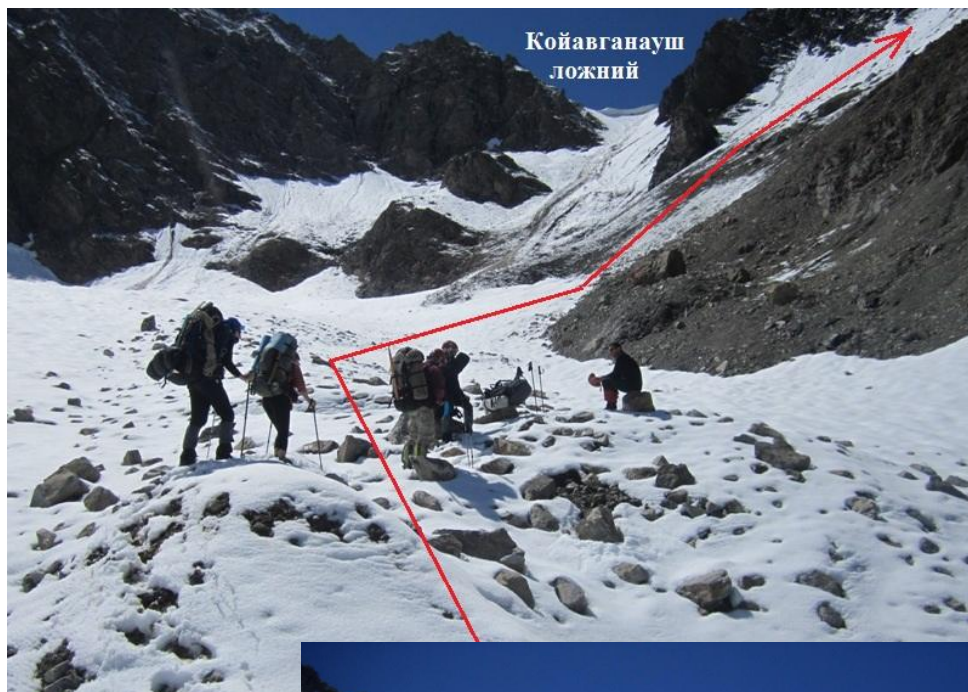

Ф.7 –
початок
підйому на
перевал
Койавганауш

Ф.8 – Підйом на
перевал
Койавганауш.
Моренний гребінь
і сніжники.

Ф.9 – обхід зони
каменепаду
в «мертвій зоні»
під скелями
Койавганбаши

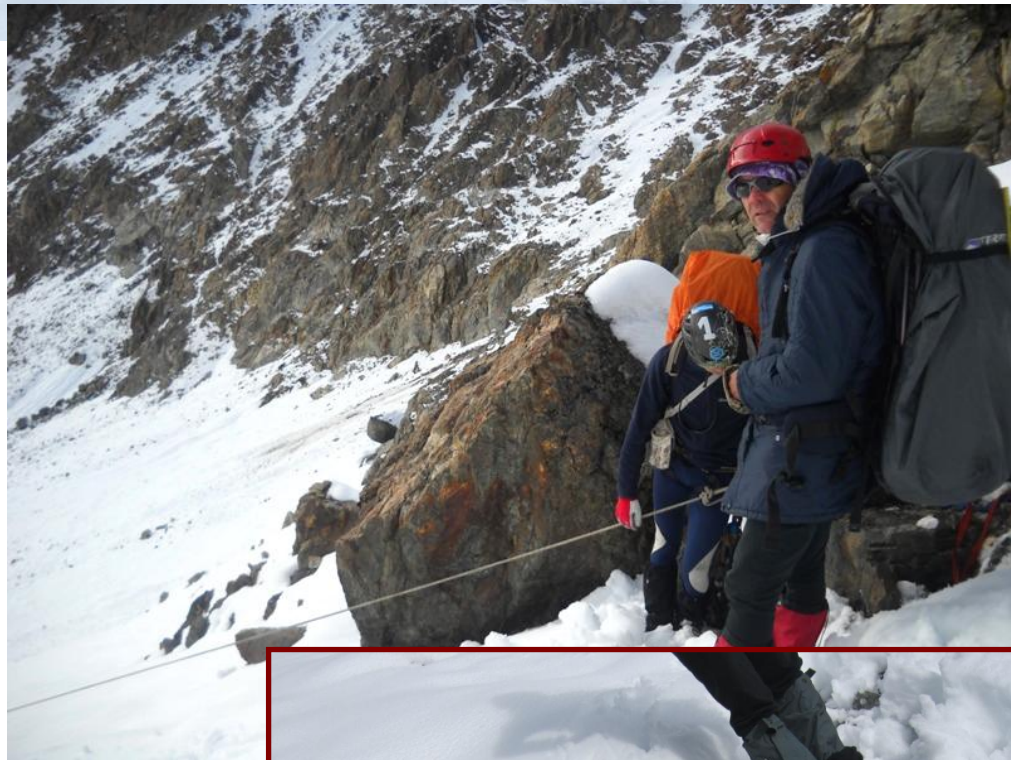
*Ф.10, 11 –
вихід під
перевальний
зліт*

*Ф.12– вихід
на перевал
Койавганауш*

Ф.13 – група
на перевалі
Койавганауш

Ф.14 –
початок
спуску з
перевалу
Койавганауш в долину
р.Адилсу

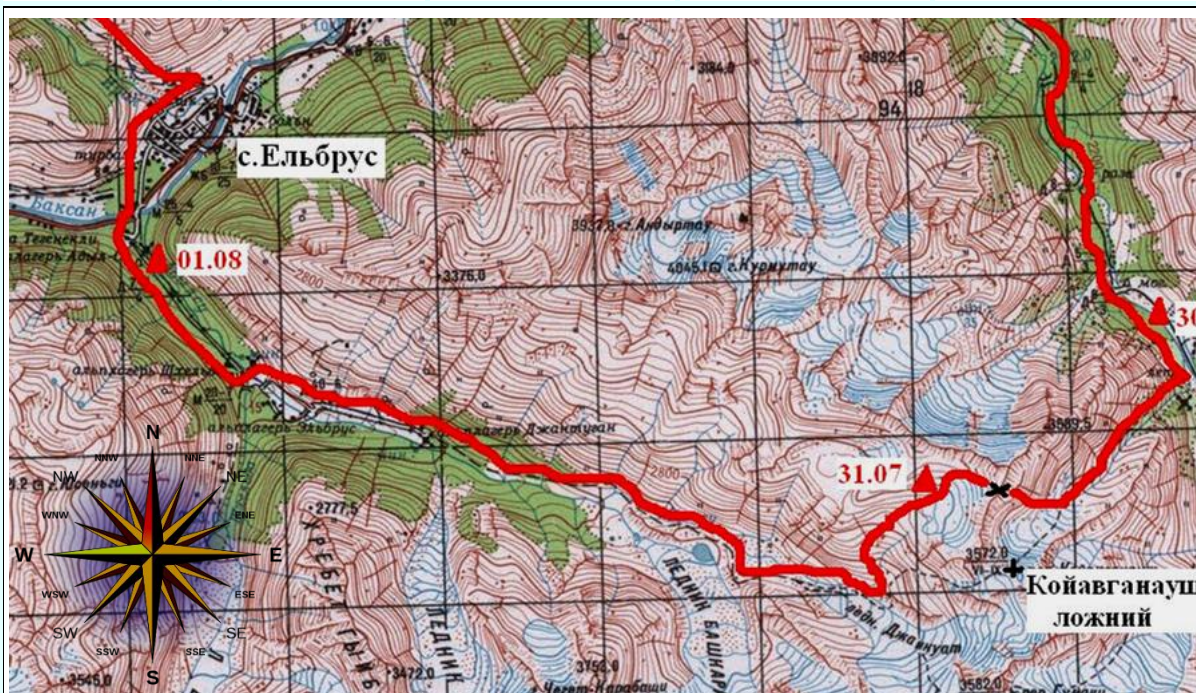
Ф.15, 16 – спуск з
перевалу
Койавганауш в
долину р.Адилсу
Червоним
пунктиром -
напрямок руху з
попередніх
описів, але зі
схилів постійно
падало каміння

Ф.17– ночівля за
пер.Койавганауш
з боку долини
р.Аилсу

ДЕНЬ 4. 1 серпня долина р.Адилсу

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
15 км	8 год.	9,5 год.	0	1400 м

Карта денного переходу. 4 день. (масштаб 1:100 000)

Вийшли о 10.30. По правобережній морені льодовика стежкою (середня осип) спустились до рівного зеленого майданчику (так звані «Спартаківські ночівлі»). Спуск зайняв 40 хвилин. Стежка місцями губиться. (Фото 18).

Орієнтуючись на зелену галявину на схилі, виходимо до струмка ліворуч, вздовж нього спускаємось в долину льодовика Джанкуат і піднімаємось стежкою на його правобережну морену.

Об 11.50 піднялись на морену. З морени видно великий льодовик Джанкуат і оточуючі його вершини Головного Кавказького хребта (ліворуч), праворуч – широка улоговина р.Адилсу, галявина «Зелений готель» і Башкаринське озеро. (Фото 19, 20)

Стежка йде гребенем морени. Ліворуч – дуже стрімкі осипні схили.

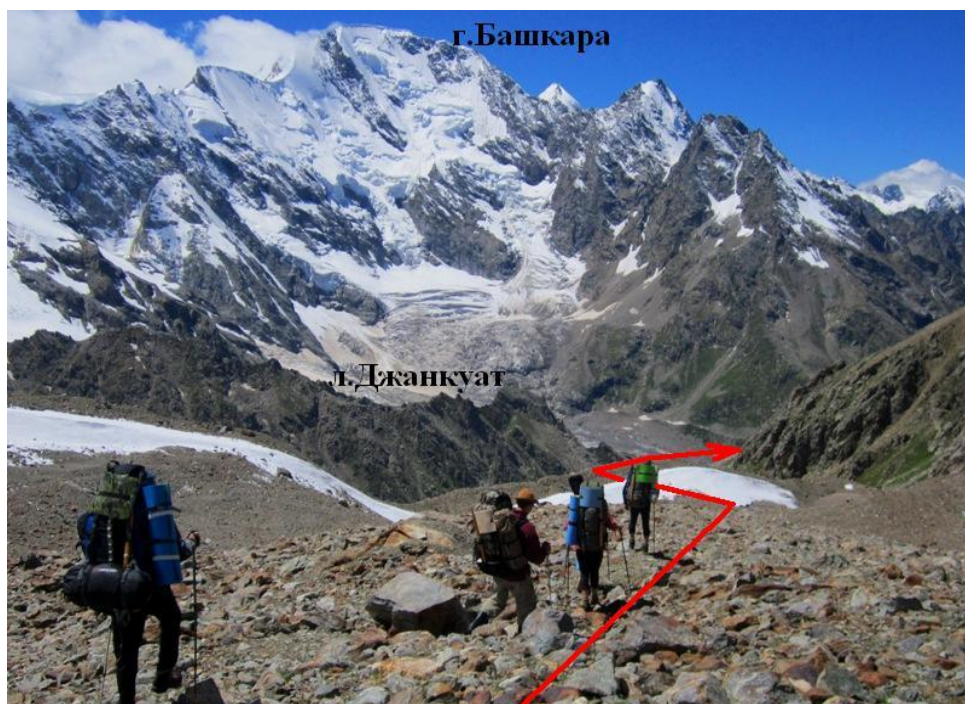
З морени стежка спускається до р.Адилсу. Долиною вниз йдуть стежки і по правому, і по лівому її берегу, але біля «Зеленого готелю» все рівно потрібно переходити на лівий берег, адже правобережна стежка біля скельного виступу розмита. Так як води в річці було дуже багато і невідомо, чи є нижче по течії перехід (періодично місток зносить), вирішили відразу перейти на лівий берег. Щоб перейти річку, прийшлося вертатись під самий язик льодовика. (Фото 21)

О 13.10, перейшовши річку по камінцях, продовжуємо спускатись вниз долиною. Праворуч залишаються будиночки гляціологічного загону МГУ. Обходимо морений гребень л.Башкара (зверху за мореною – Башкаринське озеро). За прижимом переходимо на правий берег р.Адилсу (камінці, колоди і натягнутий дріт). Далі весь час рухаємось по правому берегу. (Фото 22)

Приблизно через годину руху спускаємось до альптабору «Джантуган». Від альптабору в долину р.Баксан йде асфальтована дорога. Трохи вище устя р.Шхельда переходимо по мосту на лівий берег р.Адилсу.

В альптаборі «Шхельда» знімаємось з обліку в ПРП. Нижче альптабору – шлагбаум і КПП прикордонників.

Ще 20 хвилин руху - і о 18.45 дістались Баксанської ущелини. На ночівлю зупиняємось напроти а/т «Адилсу» на березі р.Адилсу. (Фото 23)

Ф.18 – спуск в долину р.Адилсу

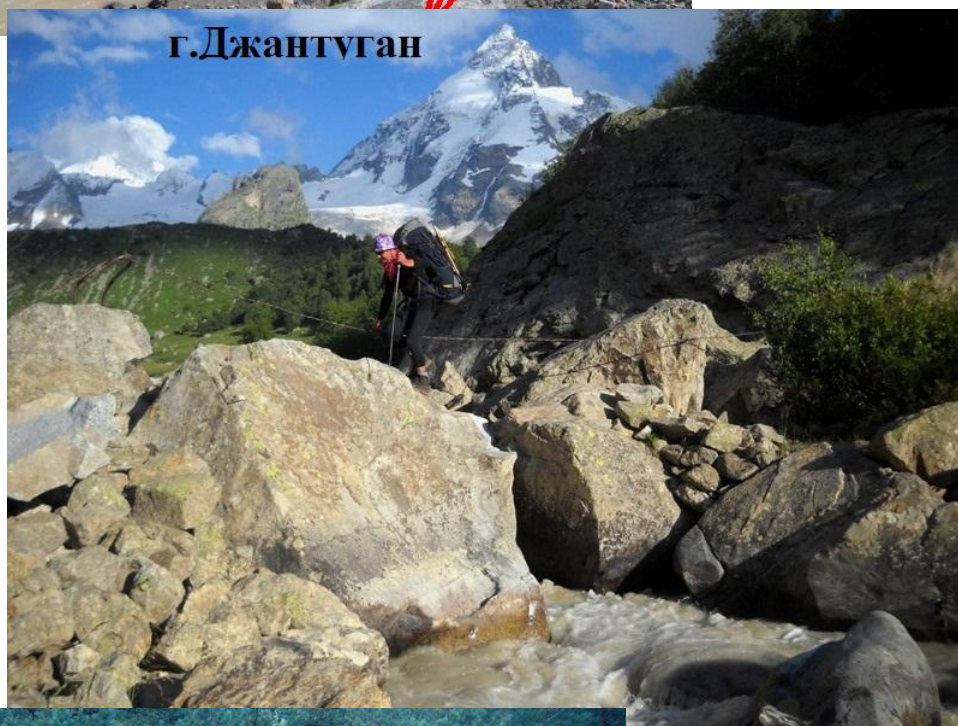
Ф.19 – верхня частина долини р.Адилсу, спуск по правій льодовиковій морені

Ф.20 – верхня частина долини р.Адилсу

Ф.21 –
переправа через
р. Адилсу під
«языком»
льодовика
Джанкуат

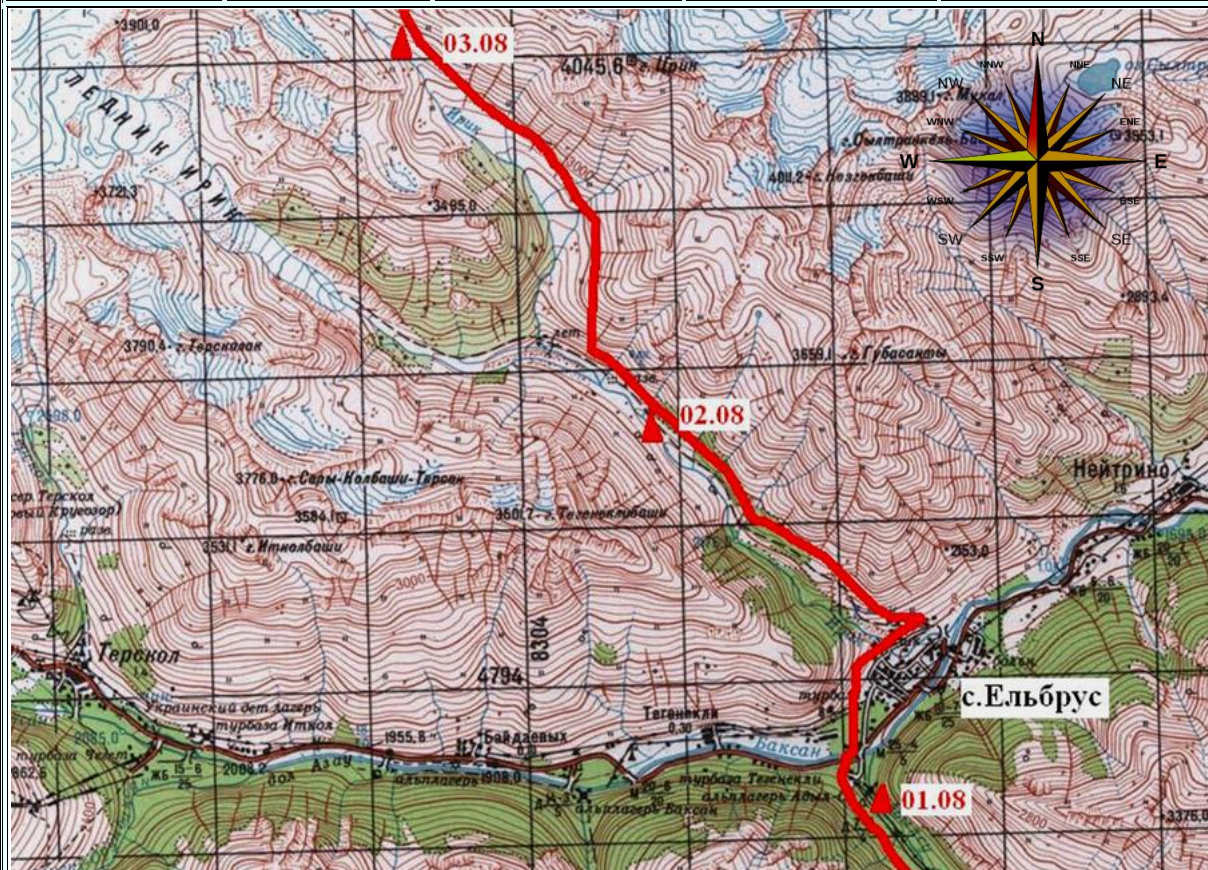
Ф.22 – середня
частина долини
р. Адилсу (перехід
на правий берег)

Ф.23 – ночівля на
березі р.Адилсу

ДЕНЬ 5. ДЕНЬ 6. 2 серпня, 3 серпня
с.Ельбрус - долина р.Ірик - долина р.Ірикчат

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
8 км 9 км	3,5 год. 6 год.	5 год. 9 год.	400 м 800 м	100 м

Карта денного переходу. 5 день, 6 день. (масштаб 1:100 000)

02.08. Півднівка.

Забрали заброску, перейшли на північний бік с.Ельбрус (40 хв.) і о 15.00 були готові починати підйом в долину р.Ірик. (Фото 24)

Стежка в долину починається на північно-східній околиці с.Ельбрус. Переходимо по мосту на лівий берег річки і виходимо до опори високовольтної ЛЕП. Кам'яниста стежка піднімається на велику зелену галявину з мінеральним джерелом (близько 1км). Підйом досить крутий. Набравши висоту, деякий час стежка йде паралельно схилу. Внизу, в глибокому каньйоні, тече р.Ірик. (Фото 25)

За галявиною стежка знову різко набирає висоту. Орієнтир – величезні піщані останці. Стежка глиняна (в дощову погоду небезпечно).

Стрімкий підйом закінчується. Стежка прямує паралельно річці через сосновий ліс. По берегах чимало зручних майданчиків для бівуаку. Проходимо далі за ліс і о 18.35 стаємо на ночівлю на великій галявині біля кошу, звідки відкривається гарний вигляд на південно-східний бік г.Ельбрус і Головний Кавказький хребет на півдні. Через галявину тече струмок з джерельною водою. (Фото 26)

03.08.

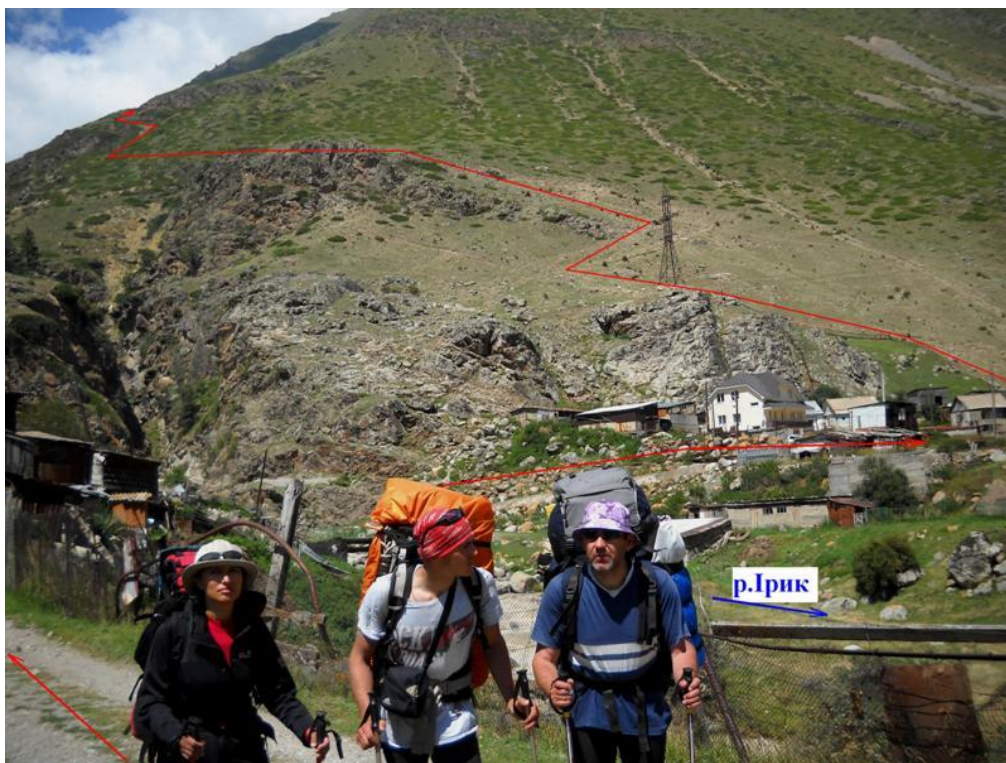
Вийшли о 9.50. Через 20 хвилин руху стежкою вздовж річки підійшли до моста через р.Ірик трохи нижче злиття з р.Ірикчат. Стежка піднімається на крутий трав'янисто-кам'яний схил лівого берега долини (стрімкість до 30°) і через три переходи (20хв. рух + 10хв.привал) виводить у висячу долину р.Ірикчат. В долині є багато зручних майданчиків для ночівлі, джерельна вода. Робимо 30-хвилинний привал.

О 12.30 вирушаємо далі долиною, яка згодом повертає на північний захід. Стежка піднімається на давній льодовиковий поріг (стрімкість схилу 35° , середня осип). За підйомом відкривається велика рівна зелена тераса, де також можна ночувати. Від початку висячої долини – 3 години чистого ходового часу.

Після 14.00 пройшов невеликий дощ, хмарність посилюється.

Рухаємось долиною вздовж р.Ірикчат. В кінці долини стежка піднімається на давній моренний гребінь лівим берегом. (Фото 27)

Долаємо крупну осип і через годину руху (о 18.20) виходимо на верхню терасу, звідки починається підйом на перевал Ірикчат. Звідси добре видно Ачкерьякольський лавовий потік і льодовик Ірикчат. Майже під язиком льодовика, на лівому березі долини, є кам'яністі майданчики для наметів. Там о 18.25 зупинились на ночівлю поруч із московською групою. (Фото 28)

Ф.24 – с.Ельбрус, початок підйому в долину р.Ірик

Ф.25 – долина р.Ірик. В долині – с.Ельбрус.

г.Ельбрус

р.Ірик

Ф.26 – ночівля
на березі
р.Ірик

Ф.27 –
верхів'я
р.Ірикчат

Ф.28– ночівля
поблизу льодовика
Ірикчат

ДЕНЬ 7. 4 серпня перевал Ірикчат (1Б, 3667м)

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
8 км	4 год.	6 год.	600 м	150 м

Карта денного переходу. 7 день. (масштаб 1:50 000)

О 9.30 продовжуємо рух вздовж лівого берега р.Ірикчат по моренних валах. Стежка траверсує осипний схил, поступово набираючи висоту. (Фото 29, 30)

Через годину руху підходимо під крутий перевальний зліт. На початку підйому – свіжа морена, яка «пливе» під ногами. Вище – технічно нескладний осипний схил стрімкістю 35°, стежка. До перевальної точки піднімались 50 хвилин.

Сідловина широка, є можливість поставити намети. (Фото 31, 32)

Об 11.50 починаємо спуск на льодове плато Джикаугенкез. Спуск починається приблизно з середини сідловини. Схил сніжно-льодовий, стрімкість 35°-30°. У верхній частині було багато свіжого снігу (30-20см). (Фото 33)

Спускаємось в «кішках», притримуючись лівого (по ходу) схилу. В середній частині льодовика, перед зоною тріщин, зв'язуємось. (Фото 34)

Тріщини проходяться по сніговому мосту. Спуск на плато зайняв 30 хвилин.

В нижній частині схилу (нижче тріщин) проводимо сніжно-льодові практичні заняття.

Пересікаємо плато Джикаугенкез в напрямку піка Калицького. У верхній частині обходимо снігове болото (ділянки талого снігу і води). Льодовик горизонтальний, абсолютно відкритий, тріщини добре видно. Одягати «кішки» і зв'язуватись потреби немає. Достатньо самостраховки трекінговими палицями або льодорубом. (Фото 35,36)

Через 1,5 години руху по плато огинаємо морену, яка тягнеться від п.Калицького на південь. Піднімаємось на морену, де є декілька невеликих почищених майданчиків під намети. Тут о 16.10 зупиняємось на ночівлю. (Фото 37)

перевал Ірикчат				
З'єднує:		верхів'я р.Ірикчат (басейн Баксану) і льодове плато Джикаугенкез		
Розташування:		східні схили Ельбрусу, між Ачкерькольським лавовим потоком і г.Чаткара		
Категорія:		1Б		
Висота:		3667м		
Орієнтація схилів:		Пд.-Сх. та Пн.-Зх.		
Характер схилів		Пд.-Сх. осипний, Пн.-Зх. сніжно-льодовий, внизу – закритий льодовик (є тріщини)		
Дата і напрямок проходження:		4 серпня 2013р. з долини р.Ірикчат		
використане спорядження:		2 мотузки по 40м, шоломи-6, трекінгові палиці або льодоруб, бахіли, «кішки», страхувальна система (низ), карабіни-15шт.		
Висновки та рекомендації:		Перевал відповідає категорії 1Б (Пн.-Зх. схил). Для проходження не важкий. Складність подолання північно-західного схилу збільшується при відсутності снігу (фірн, відкритий лід)		
Розрахунок часу:				
ділянка	характер рельєфу	загальний ходовий час	чистий ходовий час	характер руху
моренний гребінь	осипний схил 25-30°	1 год.	40 хв.	кам'яниста стежка
перевальний зліт	осипний схил до 35°	50 хв.	30 хв.	кам'яниста стежка, середня осип
спуск на плато Джикаугенкез	сніжно-льодовий схил 35°-30° -20°, приховані тріщини	30 хв.	30 хв.	спуск в кішках з використанням одночасної страховки (зв'язки)
льодове плато Джикаугенкез до п.Калицького	відкритий льодовик	1 год.	1 год.	самостраховка трекінговими палицями (льодорубом)

Ф.29 –
підйом на
перевал
Ірикчат
(долина
р.Ірикчат)

Ф.30 –
перевал
Ірикчат зі
сторони
долини
р.Ірикчат

Ф.31 –
група на
перевалі
Ірикчат

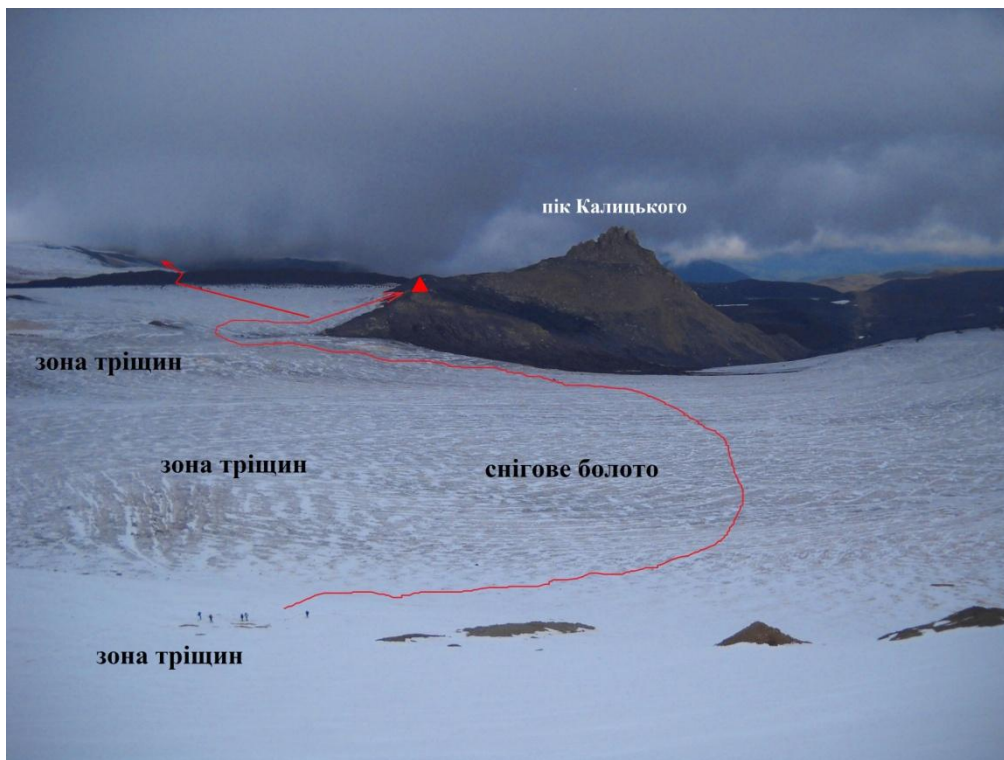
Ф.32 – початок
спуску з перевалу в
сторону льодовика
Джикаугенкез

Ф.33 – спуск з перевалу Ірикчат на льодовик Джикаугенкез

Ф.34 – зв'язуємось перед проходженням зони тріщин

Ф.35, 36 – перехід через л.Джикаугенкез, обхід зони тріщин та снігового болота

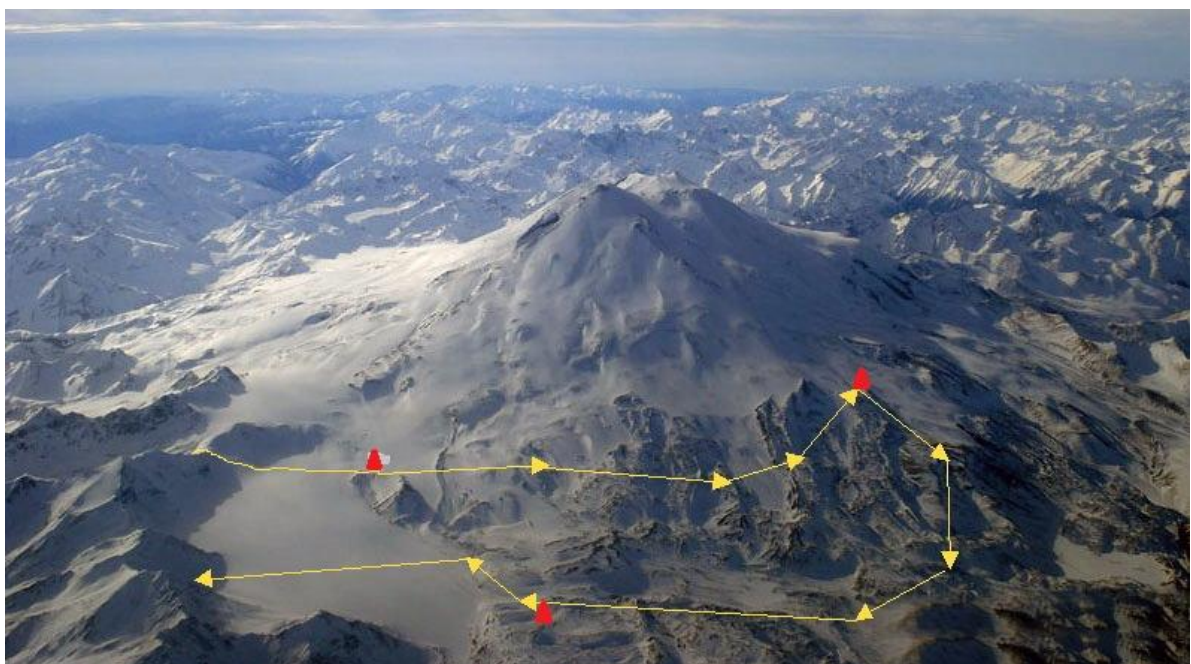
Ф.37 – ночівля
під піком Калицького

ДЕНЬ 8. 5 серпня
траверс північних схилів Ельбрусу (льодовики)
по висоті 3500-3600м до Північного притулку

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
10 км	8 год.	11 год.	300 м	0

Карта денного переходу. 8 день. (масштаб 1:50 000)

Виходимо о 8.00. Спускаємось з-під піка Калицького на льодовик Кинчирсирт (на деяких картах – це продовження л.Бірджаличиран). За 20 хвилин пересікаємо горизонтальний відкритий льодовик (тріщин немає). Зранку твердий лід, струмки ще замерзлі. «Кішки» не вдягаємо. *(Фото 38)*

Переходимо через невелику свіжу морену (ноги грузнуть в дрібній осипі, стрімкість схилів до 35°) і о 9.20 виходимо на льодовик Бірджаличиран. *(Фото 39, 40)*

На «язику» льодовика – відкриті тріщини, високі льодові «сходинки». Краєм льодовика і морени піднімаємось трохи вище, де лід стає рівнішим. Одягаємо «кішки». Ширина льодовика в місці його перетину – близько 700м. Льодовик відкритий, тріщини обходяться. Здійснюється самостраховка льодорубом. Льодовик переходимо за 40 хвилин. Погода починає псуватись, збільшується хмарність.

Обходимо ділянки з суміші мокрого снігу і дрібного чорного піску на краю льодовика, піднімаємось на моренні вали, складені з «живої» дрібної осипі. Орієнтирів тут немає. Тримаємо напрямок на північний захід – захід. Спуски змінюються підйомами і траверсами, дрібна осип – сніжниками. *(Фото 41)*

В цілому поступово набираємо висоту, піднімаємось на вододіл між річками Бірджали і Мікельчиран.

Через 2 години чистого ходового часу від л.Бірджаличиран (о 13.15), виходимо на правобережну морену л.Мікельчиран. В «кармані» морени – широке «футбольне поле», вкрите білим мохом, є чистий струмок. Робимо обід і годину відпочиваємо.

На льодовик Мікельчиран спускаємось по схилу морени (близько 50м, 35°, «живі» камінці). Ширина льодовика приблизно 600м, поверхня з нахилом не більше 15°, декілька невеликих відкритих тріщин обходяться без «кішок». Самостраховка трекінговими палицями. *(Фото 42)*

Від морени до морени йшли 45 хвилин. Схили лівобережної морени дуже стрімкі (до 45°). Погода зіпсувалась остаточно. Пішов мокрий сніг. Видимість не більше 100-150 метрів. Тримаємо напрямок на північний захід. Знову спуски і підйоми. Величезні червоні кам'яні глиби лавових потоків, сніжники, зрідка трапляються «оазиси» - рівні вузькі долинки зі струмочками, вкриті мохом і дрібними ромашками. *(Фото 43)*

Близько 19 години безкінечні лавові потоки виводять нас на льодовик та стежку, яка проходить з долини Джилісу на Північний притулок Ельбрусу. *(Фото 44)*

Ще 20 хвилин підйому – і о 19.15 ми зупиняємось на ночівлю на кам'янистих майданчиках Північного притулку. Починається снігопад. *(Фото 45)*

Висота ночівлі 3800м, тобто всього на 300 метрів вище попередньої, але скільки висоти реально було набрано і скинуто за 8 годин чистого ходового часу по такому рельєфу – сказати важко.

Ф.38–
льодовик
Кинчирсирт

*Ф.39, 40 –
льодовик
Бірджаличиран*

*Ф.41 – деє між
льодовиками
Бірджаличиран і
Мікельчиран*

Ф.42 –
л.Мікельчиран

Ф.43 – лавові
потоки
неподалік
Північного
притулку

Ф.44– останній
сніжник
(льодовик) перед
Північним
притулком

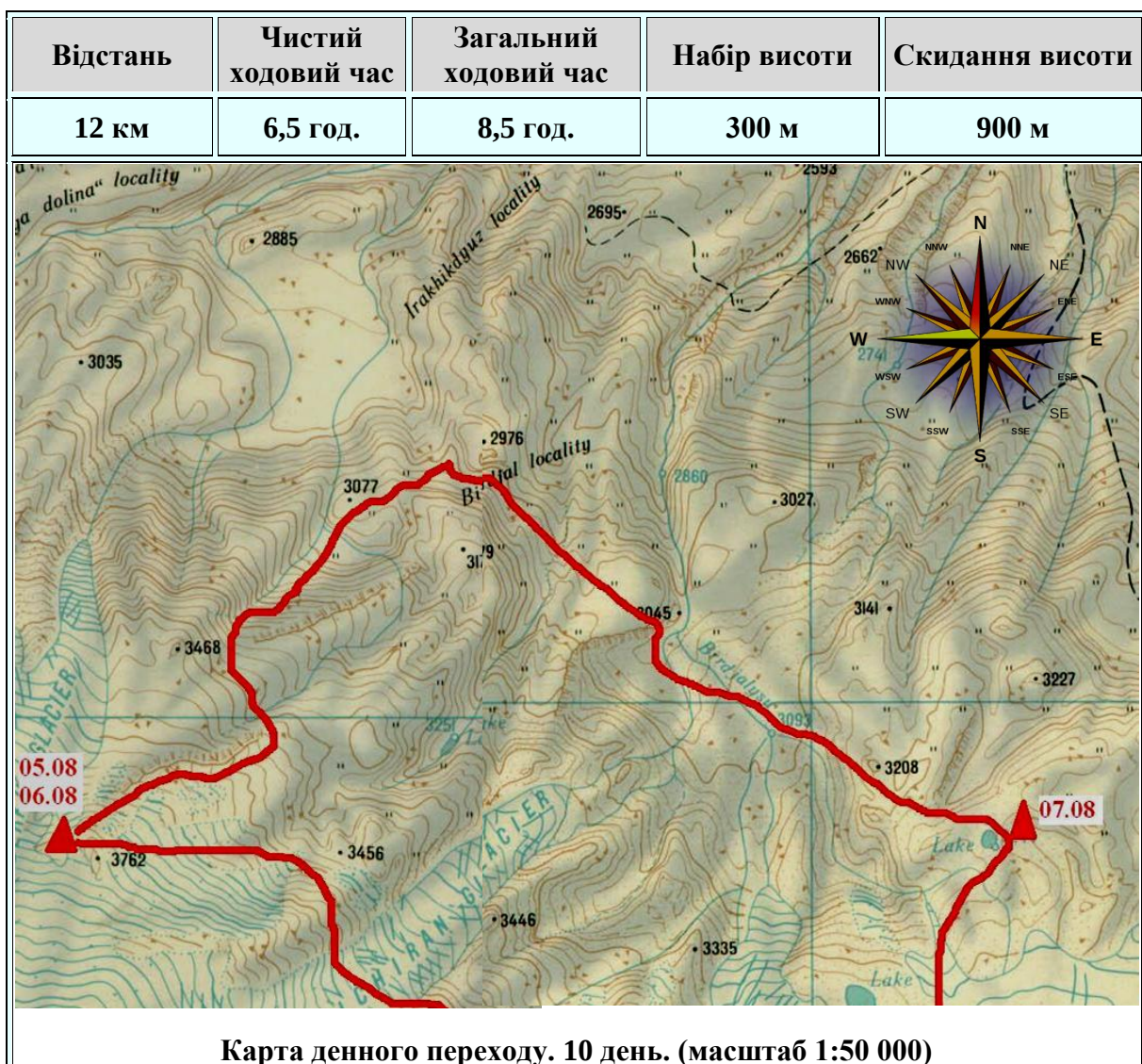
ДЕНЬ 9. 6 серпня Днівка (запасний день).

Вирішили використати запасний день в надії, що погода покращиться і дасть можливість піднятися на Східну вершину Ельбрусу. Вдень бажаючи здійснили акліматизаційний вихід на скелі Ленца.

Ф.45 – ночівля і днівка на Північному притулку

ДЕНЬ 10. 7 серпня траверс північних схилів Ельбрусу (лавові поля) по висоті 3000-3100м до л. Джикаугенкез

Вийшли з місця ночівлі о 10.30. Зранку йде мокрий сніг.

Спускаємось кам'янистою стежкою, яка веде с Північного притулку в урочище Джилису. На рівні верхніх ночівель («Місячна галявина») сніг перетворюється на дощ. Видимість не більше 100 метрів.

О 12.10 стежка виводить до урочища Бірджаль і галявини кам'яних грибів. Не зупинитись тут неможливо. 1,5 години лазили по чудернацьких лавових останцях, обідали. (Фото 46, 47)

О 13.30 вирушили далі. Загальний напрямок – схід-північний схід. Знову – безкінечні спуски, підйоми, траверси, середня і дрібна осип, «марсіанський» пейзаж лавових полів північного схилу Ельбрусу, чорні та червоні скелі, глибокі каньйони, вузькі зелені долини зі струмочками, де можна ночувати. (Фото 48)

О 17.40 потрапляємо в широку рівну долину, де зливаються річки Мікельчиран і Бірджали, утворюючи р.Малку. Дно долини вкрите дрібним чорним піском. Оточують долину невисокі горби з чорної вулканічної породи. (Фото 49)

Перетинаємо долину і потрапляємо на стежку, яка йде з Джилису на плато Джикаугенкез. Річку переходимо по камінцях.

О 19.10 стежка вивела до озера, на чорному березі якого зупиняємось на ночівлю. Дощ в черговий раз перетворюється на мокрий сніг. (Фото 50)

Ф.46, 47 –
урочище
Бірджаль.
Кам'яні гриби

*Ф.48 – урочище
Бірджаль.
Долина привидів*

*Ф.49 –
долина, де
зливаються
річки
Бірджали і
Мікельчиран*

*Ф.50– ночівля
на березі озера*

ДЕНЬ 11. 8 серпня перевал Балик (1Б, 3572м)

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
12 км	5 год.	7 год.	370 м	670 м

Карта денного переходу. 11 день. (масштаб 1:50 000)

Вийшли о 9.30. Через годину руху по «марсіанському» пейзажу підходимо до краю льодового плато Джикаугенкез. По краю плато, в жолобі з відвісними льодовими стінками, тече потужна льодовикова річка. Один берег нависає над іншим на 1-1,5 метри. Місце, де можна перестрибнути, знаходимо вище в бік піка Калицького. (Фото 51)

Об 11.00 виходимо на льодове плато. Перетинаємо його в напрямку перевалу Балик. (Фото 52)

Льодовик пологий, відкритий, поверхня не слизька. Немає потреби вдягати «кішки» і зв'язуватись. Вся поверхня «перерізна» руслами струмків, які легко перестрибнути. Через годину руху пересікли льодовик і підійшли під Балик. Зранку води в струмках немає. (Фото 531)

На початку підйому на перевал – насичена водою морена і сніжники. В нижній частині схилу під тонким шаром дрібної осипі – лід. Вище - дрібна осип, яка «їде» під ногами. Перевальний зліт крутий (стрімкість 40°- 45°, останні метри підйому – до 50°). Підйом вимагає значних фізичних зусиль. Піднімались в касках, самостраховка трекінговими палицями або льодорубом. Необхідно йти щільною групою, щоб не скинути камінці на тих, хто йде знизу.

О 14.10 (2 години підйому) – перевальна точка. Перевальний гребінь вузький. Тур знаходиться посередині гребеню. На перевалі відпочивали 50 хвилин, обідали. (Фото 54, 55)

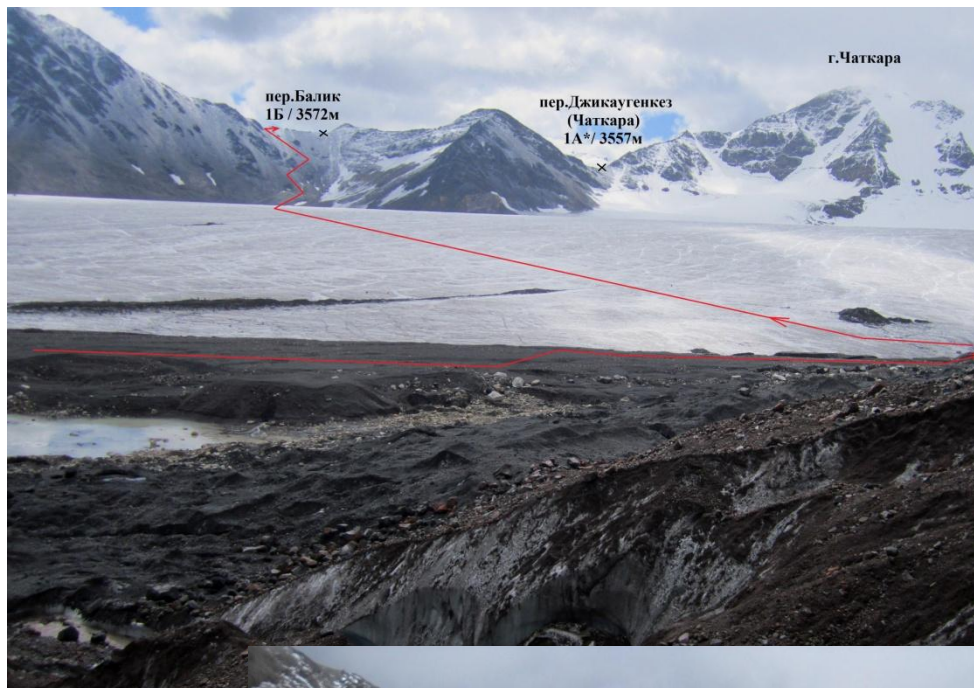
Спуск в долину р.Субаши не складний. Стрімкість середньоосипного схилу – до 25°. Через 20 хвилин спускаємось на стару дорогу, прокладену геологами по долинах Субаши і Киртика. Далі рухаємось цією дорогою. Траверсуючи схил хр.Киртик в напрямку північний схід - схід, вона проходить повз закинутої штольні (є чистий струмок) і поступово спускається в долину р.Субаши. (Фото 56, 57, 58)

О 17.10 зупинились на ночівлю на березі струмка, який стікає зі схилів хр.Киртик.

перевал Балик				
З'єднує:		верхів'я р.Субаши (басейн Баксану) і льодове плато Джикаугенкез		
Розташування:		хр.Киртик, між вершинами Чаткара і Баликсубаши		
Категорія:		1Б		
Висота:		3572м		
Орієнтація схилів:		Сх. та Зх.		
Характер схилів		Сх. – осипний, Зх.- сніжно-осипний, внизу під тонким шаром осипі – лід		
Дата і напрямок проходження:		8 серпня 2013р. зі сторони л.Джикаугенкез		
Необхідне спорядження:		каска, трекінгові палиці або льодоруб, бахіли		
Висновки та рекомендації:		Перевал відповідає категорії 1Б (Зх. схил). Сх. схил для проходження нескладний. Краще (легше) проходити в напрямку «р.Субаши – л.Джикаугенкез». На деяких картах і звітах перевал помилково називається «пер.Джикаугенкез». Орієнтири зі сходу: в цирк пер.Балик веде ґрунтова дорога, в цирку пер.Джикаугенкез починається р.Субаши (два витоки).		
Розрахунок часу:				
ділянка	характер рельєфу	загальний ходовий час	чистий ходовий час	характер руху
л.Джикаугенкез від п.Калицького	відкритий горизонтальний льодовик	1 год.	50 хв.	самостраховка трекінговими палицями, льодорубом
перевальний зліт	осипний схил 35 - 45°, внизу – сніжники і лід	2 год.	1 год.	дрібна рухлива осип, самостраховка трекінговими палицями
спуск в цирк на ґрунтову дорогу	осипний схил до 30°	20 хв.	20 хв.	кам'яниста стежка, середня осип

Ф.51 – переправа через річку льодовика Джикаугенкез, шукання броду

Ф.52 – перехід
через льодовик
Джикаугенкез

Ф.53 –
початок
підйому на
перевал Балик

Ф.54– перевал
Балик (1Б)

Ф.55– пер.Балик. Перевальна точка

Ф.56 – спуск з пер.Балик в долину р.Субаши

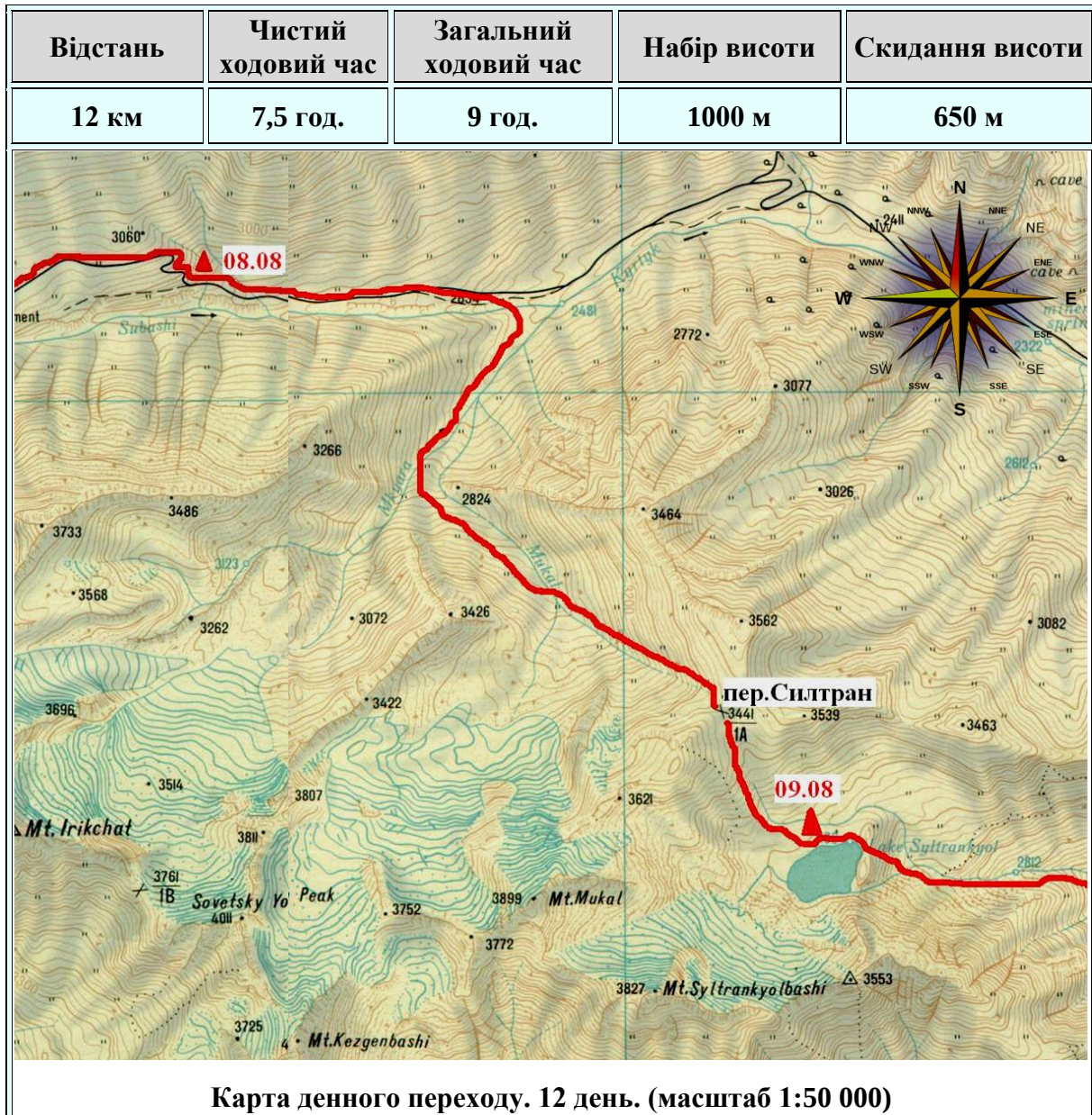

Ф.57 – долина
р.Субаши

Ф.58 – ночівля
в долині
р.Субаши

ДЕНЬ 12. 9 серпня перевал Силтран (1А, 3441м)

Вийшли о 7.00, тому що потрібно буде переходити вбрід 3 річки, рівень води в яких вдень суттєво піднімається. Через 40 хвилин спустились до р.Субаши трохи вище місця її злиття з р.Мкяра. По камінцях перейшли на правий берег. Далі йдемо лівим берегом р.Мкяра (стежка). (Фото 59)

Через 1км руху повертаємо на південь, переходимо по камінцях Мкяру і піднімаємось стежкою в долину р.Мукал по крутому трав'янистому схилу, що розділяє долини цих річок на давній льодовиковий поріг. (Фото 60)

Вище каньйону переходимо на правий берег р.Мукал по камінцях. Тут є гарні зелені галявинки для ночівлі. Зробили 20-хвилинний привал.

О 12.25 стежка виводить в цирк перевалу Силтран. Піднімаємось вздовж русла висохлого струмка. Стежка маркована турами. Схил осипний (середня осип), стрімкість до 30°. Осип вкрита снігом, якій випав ввечері. (Фото 61, 62)

На перевал вийшли о 14.10. Перевальна сідловина широка, рівна. Тур знаходиться в центрі сідловини. (Фото 63)

Спуск з перевалу почали 14.30. Спускаємось стежкою вздовж струмка, який тече з-під перевалу. Схил осипний, стрімкістю близько 25°. (Фото 64)

До озера Силтран спустились за 40 хвилин. На березі озера є чимало рівних майданчиків під намети. (Фото 65)

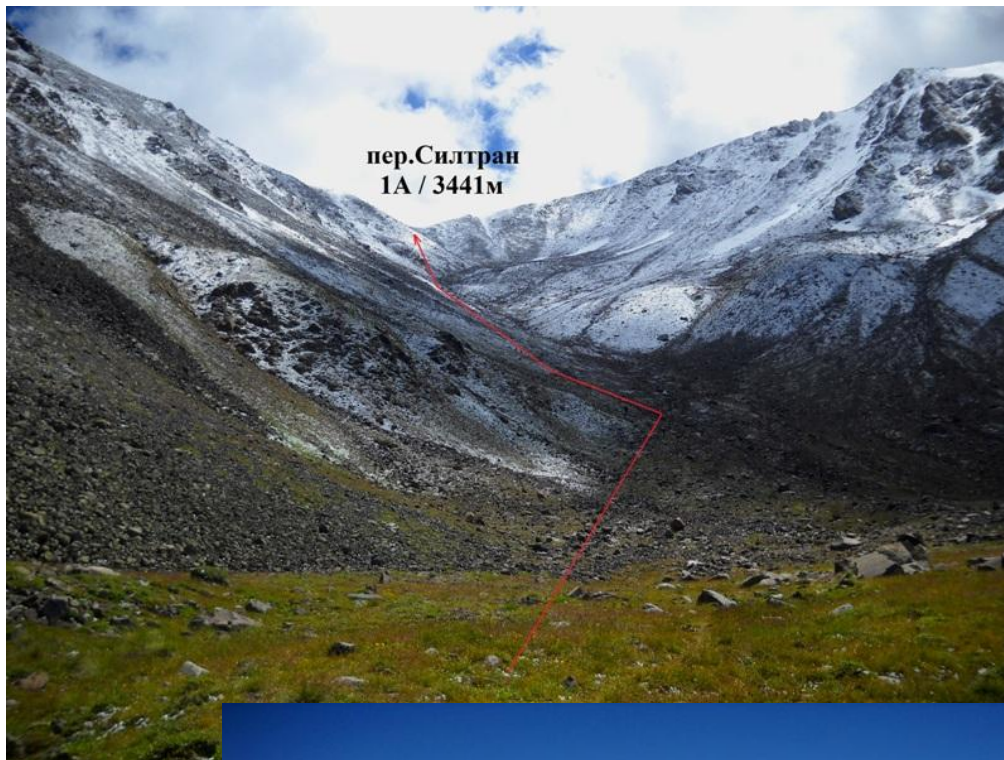
перевал Силтран				
З'єднує:		долини річок Силтрансу і Мукал		
Розташування:		над оз Силтран на північний схід від г.Мукал		
Категорія:		1А		
Висота:		3441м		
Орієнтація схилів:		Пн. і Пд.		
Характер схилів		середня осип, вкрита снігом		
Дата і напрямок проходження:		9 серпня 2013р. зі сторони р.Мукал		
Необхідне спорядження:		трекінгові палиці		
Висновки та рекомендації:		Перевал відповідає категорії 1А . Для проходження нескладний.		
Розрахунок часу:				
ділянка	характер рельєфу	загальний ходовий час	чистий ходовий час	характер руху
перевальний зліт від р.Мукал	осипний схил 30°, вкритий снігом	3 год.	2 год.	кам'яниста стежка, самостраховка трекінговими палицями
спуск до озера Силтран	осипний схил до 25°, вкритий снігом	40 хв.	40 хв.	кам'яниста стежка, самостраховка трекінговими палицями

Ф.59 – долина р.Субаши (місце злиття річок Субаши і Мкяра)

Ф.60– долина р.Мкяра (місце злиття річок Мукал і Мкяра)

пер.Силтран
1А / 3441м

Ф.61 –
перевальний
зліт зі
сторони
р.Мукал

пер.Балик

Ф.62 - долини
річок Субаши,
Мкяра і
Мукал

г.Ельбрус

Ф.63 -
група на
перевалі
Силтран

Ф.64 -
шлях спуску
з перевалу
на озеро
Силтран

Ф.65 -
ночівля на озері Силтран

ДЕНЬ 13. 10 серпня спуск в с.Верхній Баксан

Відстань	Чистий ходовий час	Загальний ходовий час	Набір висоти	Скидання висоти
10 км	3,5 год.	5 год.	0	1700 м

Карта денного переходу. 13 день. (масштаб 1:100 000)				

Спуск від озера в долину р.Силтрансу починається крутим вузьким кулуаром (30°), на дні якого лежить сніжник. Далі – крутий осипний схил, який переходить в кам'янисту долину р.Силтрансу. (Фото 66)

На осипі стежка маркована кам'яними турами. На верхній межі лісу, трохи нижче коша, є зручні стоянки для табору, чистий струмок. Від озера до коша – не більше 3 годин спуску.

До с.Верхній Баксан від коша лишається 5км недавно прокладеною ґрунтовою дорогою. Від верхньої межі лісу (останній струмок) до села води не було, 1-2 джерела при дорозі пересохлі. Ночували в селі в школі (за попередньою домовленістю з директором).

На території школи є поштове відділення, де можна відмітити маршрутну книжку.

БІЛЬШ ДЕТАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ПРОХОДЖЕННЯ ГРУПОЮ МАРШРУТУ Є В СЛАЙД-ФІЛЬМІ (DVD-диск)

*Ф.66 – спуск
долиною
р.Силтрансу*

*Ф.67 –
кінець
маршруту
с. Верхній
Баксан*

4. Підсумки походу

Складність та способи долаття перешкод визначались погодними умовами літа 2013 року (холодне снігове літо, температура повітря на початку серпня на висоті Верхнього Баксану +2+5°, опади у вигляді снігу на висоті від 2500м р.м., сніговий покрив на схилах та перевалах вище 3400м зберігся з зими, снігу було дуже багато навіть на висотах від 3000м). В наслідок погодних умов осипні перевали (Койавганауш, Силтран) стали сніжно-осипними. Тактика проходження перевалів та небезпечних ділянок коригувалася в сторону збільшення безпеки (після розвідки).

Незважаючи на аномально холодне і снігове літо, похід був пройдений без змін всіма учасниками. Запасний варіант не використовувався.

Запасний день було вирішено використати для радіального сходження на скелі Ленца (з Північного притулку).

Сходження на г.Ельбрус (для тих, хто має висотний досвід) не відбулося із-за погодних причин.

Ключовими вважаємо 8 та 9 дні походу: траверс північних схилів г.Ельбрусу по висоті 3500-3600м на рівні льодовиків до Північного притулку та траверс північних схилів г.Ельбрусу по висоті 3000-3100м на рівні лавових полів, морен та озер до льодового плато Джикаугенкез. Виявилось, що простіше йти льодовиками, ніж нижче, через лавові потоки та великі брили-курумники.

Найважчим для подолання перевалом (і фізично, і технічно) був пер.Койавганауш. На наш погляд, його категорія складності по класифікатору невиправдано занижена.

Подолання майже горизонтальних відкритих льодовиків північних схилів Ельбрусу (Кинчирсирт, Бірджаличиран, Мікельчиран, Джикаугенкез) складності не представляє (при достатній технічній підготовці учасників). – див. п.6.2 «Забезпечення безпеки на маршруті».

Перші два дні планувались як акліматизаційні з невеликим кілометражем і поступовим набором висоти. Крім того враховувалось, що якщо не вдасться швидко отримати дозвіл у прикордонників в Нальчику, то перший день може стати не ходовим. Тоді відстань до початку підйому на пер.Койавганауш можна буде пройти і за один наступний повний ходовий день. Вважаємо такий підхід при плануванні походу доцільним в тому випадку, якщо дозвіл робиться самостійно, а не через якусь фірму з гарантованою доставкою до потягу.

5. Висновки та рекомендації по проходженню маршруту

6.1. Рекомендації щодо планування та проходження походу

- При виборі маршруту планувалось акліматизаційне кільце (долини річок Адирсу, Адилсу) та менший кілометраж (що дозволяється вимогами Правил проведення турподорожі) з компенсацією технічного ускладнення (один зайвий перевал).

- В гарну погоду і хорошу видимість проходження маршруту не становить проблеми. Територія достатньо освоєна, стежки давно звідані, хоча місцями малопомітні, але в «критичних» місцях маркіровані турами.

- В основному складності в орієнтуванні немає, окрім північних схилів Ельбрусу. Карта нанесення льодовиків не відповідає дійсності, язики льодовиків на даний час відійшли набагато вище, ніж є на карті, конфігурація рельєфу фрагментарно не відповідає горизонталям на карті. (карти див. на DVD-диску)

- На деяких картах невірно позначені перевали: пер.Койавганауш (на місці пер.Койавганауш ложний), пер.Балик (на місці пер.Балик ложний), пер.Джикаугенкез (на місці пер.Балик). Багато груп плутають перевали Балик і Джикаугенкез. Орієнтири зі сходу: в цирк пер.Балик веде ґрунтова дорога, в цирку пер.Джикаугенкез починається р.Субаши (два витоки). Карту масштабу 1:100 000 з виправленими місцями перевалів і сучасним станом льодовиків можна скачати з сайту М.Голубева (<http://caucatalog.narod.ru/index.html>)

- Під час туману зручніше орієнтуватись по JPS (рекомендуємо, але у нас не було).
- Уважно потрібно ставитись до інформації, отриманої з Інтернету (звіти про походи). Наприклад, не всі туристи, які пишуть описи маршрутів, використовують поняття «лівий» і «правий» береги річки в орографічному розумінні (тобто, якщо дивитись вниз по течії), а описують так, як вони йшли, але не обумовлюють цей виняток у своєму звіті. Переплутані в опису береги можуть створити певні проблеми, особливо в умовах обмеженої видимості.
- Контакти з місцевим населенням (пастухами) бажано звести до мінімуму. При переговорах потрібно поводитись максимально толерантно та доброзичливо. При необхідності обмінна «валюта» тут – спирт.
- Краще **не** планувати ночівлю поблизу населених пунктів.
- Особливістю проходження маршруту є те, що льодовики краще долати зранку, поки численні струмки (особливо на л.Джикаугенкез) ще замерзлі.
- Після спуску з пер.Койавганауш біля «Зеленого готелю» потрібно переходити на лівий берег р.Адилсу, адже нижче по течії правобережна стежка біля скельного виступу розмита. Це також краще робити зранку, поки води в річці небагато (після спуску в долину р.Адилсу нам прийшлося підніматись під язик льодовика Джанкуат і там переходити річку, так як нижче річку не можна було перестрибнути всій групі).
- При подоланні пер.Койавганауш краще планувати ночівлю або під самим початком підйому на березі р.Адирсу, або піднявшись на першу терасу (так звані «нижні» ночівлі). Тоді наступного дня, пройшовши перевал, можна встигнути спуститись на нижні ночівлі («Спартаківські» ночівлі – нижня трав'яниста тераса перед мореною л.Джанкуат), щоб зранку перейти р.Адилсу.
- При виході на льодовик Джикаугенкез зі сторони північних лавових потоків та озер необхідно долати льодовикову річку, яка тече краєм льодовика з-під піка Калицького. Берег льодовика (правий) вищий на 1-1,5м за лівий. Переходити річку також краще зранку. Бажано заздалегідь зробити розвідку місця переправи.
- Як правило, схили східної і південної експозиції скельні й осипні, що робить їх небезпечними в плані каменепадів. Причому на східних схилах схід камінців починається з першими променями сонця. Необхідно враховувати, що складність більшості перевалів сильно залежить від сніжно-льодової обстановки.
- Льодовики (відкриті, закриті) бажано йти в зв'язках з одночасною страховкою (середня частина льодовика Ірикчат) та в кішках.
- Кам'яні насипи, курумники проходити обережно (каміння хитаються, можна впасти, що з рюкзаком небезпечно та травматично).
- Проходження гірського походу II к.скл. передбачає елементарну технічну підготовку (використання спеціального групового, індивідуального спорядження). Майже всі учасники подорожі приймали участь у змаганнях з гірської техніки, були слухачами семінару, де оволоділи навичками використання спорядження до III к.скл. Це розширює можливості керівника у виборі способів проходження складних ділянок маршруту.

а. 6.2. Забезпечення безпеки на маршруті

1. Для того, щоб оцінити можливу небезпеку на перевалі та на підходах, при підготовці до походу вивчались декілька варіантів описів проходження перевалів в різні роки.
 2. Тактика проходження перевалів та небезпечних ділянок коригувалася в сторону збільшення безпеки.
 3. Темп руху обирався відповідно можливостей учасників, стрімкості та складності схилу (вгору, вниз) під час руху постійно зберігався візуальний і голосовий контакт.
 4. По можливості, рух здійснювався в обхід каменепадонебезпечних ділянок (на нашому маршруті це район перевалу Койавганауш). Проходити такі ділянки краще зранку, коли ще все скріплено морозом, долати зони каменепадів максимально швидко із виставленням спостерігача. При доланні перевалу Койавганауш проходили три таких ділянки (2-на підйомі, 1-на спуску).
- 1 - при виході на льодовик каменепадонебезпечну ділянку проходили в «мертвій зоні» скельного виступу (попередньо визначили, де каміння не падає - чистий сніг без слідів каменепадів. *Ф.10, 11*);

2 - перевальний зліт (з пд.-сх. схилів г.Койавганбаші періодично летять каміння; визначили «русло» - чітко було видно борозди падіння, тому йшли в 20-30м збоку. *Ф.12, 13*);

3 - на спуску не пішли праворуч під скелі пд.-зх. схилів г.Койавганбаші (шлях по попередніх описах на фото позначений червоним пунктиром), тому що зі схилів постійно падало каміння різного розміру. Ми пішли по безпечному сніговому схилу (суцільна червона лінія на фото), правда, довелось навішувати перила. Залишили забитий гак та петлю. *(Ф.18, 19)*

6. Керівник здійснював нагляд та надавав допомогу при проходженні складних ділянок.

7. Протягом всього походу проводився контроль самопочуття учасників з обов'язковим виміром тиску та пульсу вранці та ввечері, до та після навантаження.

8. Керівнику слід ознайомити учасників групи з особливостями реакції організму на нестачу кисню (гірська хвороба), та її профілактику.

6.3. Рекомендації щодо спорядження

Відповідно до кліматичних умов, висоти, можливих технічних перешкод підбиралось спорядження як для табору (спальні мішки: 4шт.на 6 чол, мультипальник) так і спеціальне (льодобури, скельні гаки, закладка, пристрої для підйому із тріщини). – див. «Додатки».

При відборі спорядження акцентували увагу на вазі кожної одиниці спорядження. Наприклад, із льодорубів, що мали вагу 1,6кг, 0,74кг, 0,45кг, вибрали з найменшою вагою; скельні гаки, льодобури, карабіни брали не сталеві, а титанові. Аналогічно з іншим спорядженням. Загалом, економія по спорядженню на групу **склала 28кг**. Не прагматичне відношення до спорядження (носіння гітари – зайві 3кг) при економії в 28кг ми собі дозволили.

- Наявність примуса або газового пальника обов'язкова. Ми брали мультипальник (на висоті ККД кращий та дешевший при використанні бензину, ніж газу). Для мультипальника ми купляли сольвент - найчистіше пальне для пальника із всіх бензинів. Після використання бензину А-92 або бензину «калоша» пальник засмічується (кожного дня необхідно прочищати), при використанні сольвенту чистили вже після повернення з походу.

Використали пального:

5 балонів газу x 450гр + 3 балони газу x 220гр. = 2910гр. + сольвенту 1900г .

Всього **4200г** на приготування їжі та **600г** на нагрівання води з гігієнічною метою.

3 розрахунок: 13 днів походу, з них 4 дні в зоні лісу.

При режимі харчування: на сніданок та вечерю варимо гаряче (суп або каша або макарони) + чай (компот, какао), на обід робимо кип'яток для розчинного пюре (або «Гаряча кружка») + чай. (*розкладку продуктів див. на DVD-диску*). На кожен день видавався кишеньковий «перекус» (сухофрукти, горіхи, шоколад, родзинки...).

- Великі проблеми по транспортуванню аптечки (є перелік ліків, що заборонений до переміщення через митний кордон Росії) та газу через кордон: штраф – від 1000грн. (або 3000 руб.). Можливо, краще закупку пального проводити в Росії.

- **Спецспорядження.** Використовували 2 мотузки по 40м ø10мм для перил на спуску та страховки на льодовику; 1х60м ø6мм як допоміжну мотузку для зняття перил на спуску.

Льодобури, скельні гаки, мінітрекшн брались із запасом та на випадок непередбачуваних обставин (підйом із тріщини). Це спорядження використовувалось лише під час занять на спуску з перевалу Ірикчат, де вчилися організовувати підйом із тріщини поліспастом (довгим, коротким).

- В ремнабор додатково брали скотч (універсальне призначення: у випадку, коли «кішкою» рвуться бахіли; зміцнення пошкодженої дуги намету; на випадок транспортування травмованого для виготовлення нош за допомогою трекінгових палиць та льодорубів).

7. Додатки

7.1. Розклад руху транспорту

- Поїзд «Київ-Кисловодськ» (ходить по парних днях: відправляється о 23.59, прибуває в П'ятигорськ о 4.50).
- З П'ятигорська до Нальчика щогодини ходять рейсові автобуси (з автовокзалу) або приватні мікроавтобуси (з площі перед залізничним вокзалом).
- З автовокзалу № 1 Нальчика ходять автобуси «Нальчик – Терскол» (11.00, 12.00, 13.00), крім того на території автовокзалу постійно стоять приватні мікроавтобуси.
- Поїзд «Кисловодськ – Київ» ходить по парних днях (відправляється з П'ятигорська о 12.45, прибуває в Київ о 16.10).

Мікроавтобус на замовлення, В.Баксан (Михаил): (928)9694427

Мікроавтобус на замовлення, Терскол (Исхак): (928)6319810

7.2. Деякі корисні номери телефонів

Верхний Баксан, пос.совет - Абдуллаев Мустафа Исмаилович (86638)76117; 76116

Погранзастава с.В.Баксан - (86638)76210

Эльбрусская территориальная поисково-спасательная служба:
361605, КБР, пос.Терскол; Тел. 8-107- (86638) 7-14-89, 7-13-10
начальник Борис Османович Тилов; Тел. дом. 8-107- (86638) 7-12-32

Поисково-спасательный пункт «Шхельда» – долина р.Адилсу
(86638)7-11-48; (928)7227472 - Руслан

Телефон доверия Федеральной погранслужбы ФСБ России: (495)626-73-55

Генеральное консульство Украины в Ростове-на-Дону:
344008, г.Ростов-на-Дону, переулок Халтуринский, д.28/40
тел.: (8632) 27 05 49, 27 05 51, факс: 62 57 89

Нальчик автовокзал № 1 - (8662)91-59-23 Гагарина, 124

Пятигорск автовокзал (8793)39-16-53

Пятигорск жд вокзал (8793)33-18-36, 33-65-99

7.3. Кошторис витрат (серпень 2013р.)

- проїзд поїздом в обидва кінця (плацкарт) – 1600 грн. на одного
- проїзд «П'ятигорськ - Нальчик» – 150 руб. на одного
- проїзд «Нальчик - В.Баксан» – 150 руб. на одного
- проїзд «В.Баксан - П'ятигорськ» – за 12-місний мікроавтобус 3000 руб. з групи
- продукти – 350 грн. на одного
- 5 балонів газу х 450г + 3 балони газу х 220г + Сольвент 1900г = 450 грн. на групу
- групова аптечка – 200 грн. на групу
- інше (переговори, російська картка на телефон) – до 1000 руб. на групу

7.4. Склад групповой аптечки (1,5кг)

№	Область применения	Наименование	Кол-во	Комментарий
Жаропонижающие/противовоспалительные/анальгетики/спазмолитики				
	воспаление, температура	аспирин	20таб	
		парацетамол	20 таб	
	антипростудные	Комбигрипп декса	20 таб	
		фармацетрон	3пак.	
	Болезни верхних дыхательных путей	септефрил	20 т	
		стрептоцид	10 т	
	аналгетик	панаксен	10т	
		Кетанов	3амп	
		Цитрамон	16 т.	
	Спазмолитик (кишечная, почечная колика, головная боль)	Реналгин (сильнее ношпы)	20т+ 3амп	1-2т 3 р/д
		Но-шпа форте	10таб	1т 2-3р/д
		спазмолгон	10 таб	
	Обезболивающее местное	Лидокаин 2% 2 мл	5 амп.	Внимание 2% а не 10%!!!вводить шприцом в место перелома, края раны (избегать внутрисосудистого введения!!!)
	При заложенности носа	Нафтизин	1фл	
	Капли глазные	Альбуцид	1фл	
	Капли ушные с новокаином	ауресан	1 фл	
Гемостатики				
	При кровотечении из мелких сосудов	Этамзилат	20 таб	
Желудочно-кишечные, антибиотики				
	Антибиотик при кишечных инфекциях	ципрофлоксацин	10таб	1т 2р/д
	Противодиарейное	Лоперамид	20 таб.	2т при поносе + по 1таб после каждого стула
	Энтеросорбент	Уголь активированный	50таб	1г/кг
Сердечно-сосудистые				
	Жгучая боль в сердце, отек легких	Нитроглицерин	1фл	1т под язык каждые 3-5мин до получения эффекта
	Для снижения давления	Клофелин или папазол	10таб	0.25-1т 1-3р/д
	Приступы стенокардии легкой степени тяжести; тошнота	Валидол или корвалмент	20 т.	1 - 2 т 1-2 р/д
Противоаллергические				
	противоаллергические	Супрастин или диазолин	10таб	1т 3 р/д
		Супрастин	3амп	1мл 2р/д
		Тавегил	3амп	2мл 2р/д
Шок/реанимация				
	противошоковое	Атропин + Адреналин	1амп 3амп	1мл в/м в/в
	Гормон, противоотечное, противошоковое	Дексаметазон	5амп	в/м в/ в 1-3(10мл-шок)+1мл каждые 6 часов
	Стимулятор сердца, дыхания	Кордиамин	4амп	4мл в/м в/в
	Поднимает давление	мезатон	2амп	0,5-1мл в/м
разное				
	Обезболивающая, противовоспалительная мазь	феналгон	1 тюб	
		Диклофенак – гель или фастум-гель	1 тюб.	
Перевязочные материалы				
	Бинт стерильный 7х14		2шт.	
	Вата стерильная		25 г	
	Пакет стерильный		1 шт	
	Пластырь бактерицидный		30 шт	
	Пластырь 2см		1 рул.	
	Пластырь 5см		1 рул.	

Бинт стерильный 5x10	1 шт.	
Бинт эластичный	2шт	
<i>Антисептики</i>		
йод	1фл	Обработка краев ран
Спирт 96%	100мл	В пластике
H2O2 6%	20мл	В пластике
марганцовка	1 фл	
Офлокаиновая мазь или инфларакс	1туба	Повязки на гнойные раны
Мазь Спасатель	1 шт	
<i>Инструменты</i>		
Шприцы 2, 5мл	5шт	
Шприцы 5мл	5шт	
Открывалка для ампул	2 шт.	
Булавка английская	10шт	
Термометр медицинский	1 шт	
Тонометр (желательно небольшой электронный)	1 шт	

7.5. Список спорядження та його вагові характеристики

Групове спорядження	Вага (кг)	Особисте спорядження	Вага (кг)
Намет (3-хмісний)	3.5кг x 2=7	Льодоруб+ протектор	0.850
Спальний мішок (пух.одіяло, 2шт. на трьох)	2кг x 4=8	Кішки+ чохол+ гума	1.2
Мультипальник	0,600	Трекінгові палиці (2шт)	0.500
Бензин, газ	4.5 кг	Страх.система+блокування	0.450
Казанки (2шт)	0,350/5л+4л	Спуск.пристрій	0,80
Кухня: черпак, скатертина	0,140	«Схоплюючий»	0.50
склотканина	0,600	каска	0.400
Ніж (2шт)	0,190	Бахіли	0.250
Алюм.дошка на кухню (вона ж снігоріз) 20x27см	0,05	Рукавиці страхувальні	0.100
Прапор	0,120	Килимок	0.550
Фотоапарат + зап.елем.живл	0,400	Рюкзак (80-100л)	2.5-3кг
2 ліхтарики + 2 зап.комплекти	0,80-90	Окуляри від сонця	0.75
Аптечка	1.9 кг	Рукавиці зимові	0.150-200
Ремнабір	1,5кг	Плащ від дощу (людина+рюкзак)	0.350-450
		Вітровка +капюшон+штани	0.350
		Черевики+запасні устілки	1,800
Спеціальне спорядження		пуховик	0.900-1500
Мотузки 1х 6мм (60м)	3.5кг	Пуховий жилет	0.350
2х 10мм (40м+40м)	5.3кг	«хопа»	0.80-100
Льодобур 4в+1м	0,900	Флісовий светр	0.300-400
Скельні гаки (різні типи) 6 шт	0,550	Штани синтепонові	0.400
Петлі 5-6м 5 шт.	0,400	шапочка	0.60-100
Карабіни 23 шт.	23x70=1.6кг	Сорочка з довгим рукавом	0.200
Закладуха	0,04	термобілизна	0.250
Лавинний шнур 1 х 12м	0,03	сандалі	0.400-500
		2 футболки, шорти	0.600
		Білизна, шкарпетки	0.350-400
		Кружка,миска,ложка	До 0,300
		особисті «дрібниці» («мильно-рильні», рушник, особиста аптечка, крем від сонця, документи та ін..)	0,600-0,700

7.6. Список джерел інформації

1. А.Алексеев «Эльбрус и его отроги» – Москва, 2006
http://pohod.ru/guidebook/elbrus/p_elbrus_all_a.html - електронний варіант путівника.
2. История и археология Приэльбрусья. - <http://www.kurortkmv.ru/info/rgo/geolog.shtml>
<http://www.logos.d-c.spb.ru/legacy.htm>
3. Полезные телефоны юга России. - <http://budetinteresno.narod.ru/telefon.htm>
4. Порядок оформления пропуска в погранзону. -
http://www.gosuslugi.ru/pgu/service/10002709846_.html#_deion
5. Топографічні карти та фотографії перевалів.
 - 1:100 000 - http://www.svali.ru/show_picture.php?cntr=73&type=1&id=36&cd=1;
http://irsl.narod.ru/maps/elbrus_area/Elbrus_mnt.jpg
 - 1: 50 000 - <http://topmap.narod.ru/> ;
<http://mapy.mk.cvut.cz/data/Kavkaz-Caucasus/prielbrusie/>
 - схеми хребтів - <http://prielbrusie.narod.ru/map/>
 - Фотокаталог вершин и перевалов Приэльбрусья из архива мастера спорта А.Алексеева - <http://kvolosatov.narod.ru/photo/alekseev/index.html>
 - Фотографии перевалов, вершин, долин, ледников и других объектов Кавказа. Автор сайта Михаил Голубев. - <http://caucatalog.narod.ru/index.html>